ЛАЬТТАРА ВЕНЕРА ЯХАЧА ПЛАНЕТАГА!

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

№ 14 (2535)
Ера
16
февраль
1961 шу
Мах 2 кеп.

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

Ка йоалаш Венера яхача планета тІа космически ракета урагІъяхийтаро маьлха система планеташ тІа бода планеташта юкъера хьалхара никъ булл

ТАСС-а ХОАМ

Космически аре тахкара программа кхоачашъеш 1960 шера 12 феврале Советски Союзе дикагІа тоаяьча, дуккха лагІаш долча ракетаца орбита тІа яьккхай Лаьттан еза-йоккха искусственни спутник.

Цу дийнахь спутника тІара гІеттар планеташта юкъе лела автоматически станци Венера яхача планета траекторе тІа яккха лаьрхІа управляеми космически ракета.

Планеташта юкъе лела автоматически станци Венера яхача планета районе кхоачаргья 1961 шера май бутт юкъе кхаьчачул тІехьагІа.

Из урагІъяхийтара кертера декхараш да планеташта юкъерча новкъа космически объект яккхара методаш миштай хьажар, геттара гаьнара космически станци радиобувзамца мишта лелаю хьажар, маьлха система бокъонца мел йоккха я хьажар, космосе дуккха физически тохкамаш дар.

Планеташта юкъерча станце тІа оттаяьча аппаратура лерттІа болх бу. Планеташта юкъера автоматически станци 643,5 килограмм дозал долаш я.

Лаьттара еча командех 922,8 мегагерца частоте гІолла радиопередачаш ю планеташта юкъерча автоматически станцера.

Планеташта юкъерча автоматически станце шийца хьу СССР-а Паччахьалкхен Герб бола вымпел.

ЛаьррхІа яьча, лоархІамаш деча центрагара хьеж гІетта йодача планеташта юкъерча автоматически станцега.

Хьакхаьчача даннешка диллача лерхІаш хинначоа гарггарча орбите гІолла лел планеташта юкъера автоматически станци.

1961 шера 12 феврале московски ханах дийнахь 12 сахьат даьлча станци Лаьттан тІара 126 эзари 300 километр гаьна яр малхбоален долгатен 86 градуси 40 минути, къилбаседа широтан 6 градуси 04 минути хулача географически координаташца.

Ка йоалаш Венера яхача планета тІа космически ракета урагІъяхийтаро маьлха система планеташ тІа бода планеташта юкъера хьалхара никъ булл.

КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ХЬАМСАРЧА ПАРТЕ ЗАДАНЕШ

Гибридни хьажкІаш дика хьалкхеергья

ХьажкІаша телача пайдах дола дукха къамаьлаш ду цхьаболча наха, цхьабакъда, уж деррига хабараш хьажкІашта пайдана дац. Цу гІулакхa цхьа масала доаладергда аз. 1959 шера хьажкІех боккха пайда боал, яхаш дукха къамаьлаш дора цар, цхьабакъда, цу шера из ишта хиланзар.

«ВИР-42» яха хьажкІаш кхееш хилар со а Токарев Афанасий а цхьана. Лаьтта тоадара чІоагІа къахьийтар оаха, цхьабакъда, хьувкъам ханнахьа чуэца ханзар тхона. Цхьаццаболча тунеядцаша а балха тІера удараша а оаха йоакхо во елга а ховш лечкъадир халкъа рузкъа. Щунах кІезига хьувкъам чуийцар боахамо.

Из гІулакх довза а довзаш кхыча тайпара лелабир оаха тхоай болх дІадахача 1960 шера. Кхеяь хьажкІаш дика чуийцар, хІаьта дІа-юха кхухьаргІоацаш лорае а даьлар тхо. ХьажкІаш лораеча чІоагІа новкъостал дир Афанасе. ХІара бийсанна наб ца еш ха дир цо паччахьалкхен рузкъа дІа ца кхахьийтара. Уж масалаш аз доаладу хьажкІаш мишта лелае еза а зенера гІулакхаш нахага кхетадайтар духьа а. Хабаращца кхоачаш а ца деш балхаца хьахьокха деза хьажкІашта гІулакх мишта де деза.

Соахка «Буковинка» яхача фуна лаьрхІа хьажкІаш кхееш хилар со Афанасеца цхьана. ХьажкІаш дика хьувкъийта гІерташ чІоагІа къахьийтар оаха. Цудухьа зехьа довнзар оаха хьийга къа. Тхона тІаччІоагІъяьча 120 гектарах хІаране тІара планах 9 центнер мара яккха ца езача 23,4 центнер гибридни хьажкІаш яьхар оаха. Духхьала оаха хьийгача къих 312 эзар сома пайда кхаьчар боахама, цул совгІа тха участкера доакъарийна лаьрхІа а хьажкІаш чуийцар.

Фу дир оаха хьажкІаш дика кхеяра, аьнна хеталургда. Цу хаттара жоп лургда аз. ХьажкІаш дІае лаьрхІа лаьтта гурахьа аьха дар. ХІаьта бІаьсти культиваци йир, тІаккха трактора тІехьа 7 метр йІаьха йола релыс а йийза лаьттанца галаш хургйоацаш а из шаьра хургдолаш а планировка йир. Цу гІулакхо торо хилийтар лаьтта геттара шаьра хилийта. Из беррига болх баь баьнначул тІехьагІа макха баькхар оаха.

Дика тоайир «СКГ-6» яха сеялка а. Ялат дІаде дезача аппаратий хІара секце регулировка дика йора цо, дика тоаяьяр узлоуловителаш а. Сеялка иштта тоаяр бахьан долаш цІаккха а из ца талхаш болх бе а квадраташ нийса хилийта а йиш хилар.

Ялат хьатІадаьлча культиваци е доладелар тхо. Хьалхара культиваци еча хана культивтораш шорта лелайора оаха зІамига зІыргаш доха ца дайтар духьа а уж лаьттан кІал ца дахийтар духьа а. Массайолча хана хьажкІий кхаш цІена хилийта вІаштІехьдаьлар урагІеи пхорагІеи кхозза-кхозза культиваци оаха ярах.

Нов. Ц. Мурадовай хьалхленца совхоза болхлоша канаш тедар бахьан долаш торо хилар хьажкІаш Іахар ца юташ хьалкхее.

Барти цхьоагІои йолаш 20-ча августе денз хьажкІаш чуэца доладелар тхо. Уж чуэцача чІоагІа новкъостал дир тхона Ермоловскерча гІишлош ераша, школай дешархоша, интеллигенце. Цар новкъосталца лоацача хана а ца йойташ а хьажкІаш чуийца даьлар тхо.

ДІахо йодача хана хьажкІаш дикагІа хьувкъийтара къаьстта терко тІайохийтилга дийцад ССКП ЦК январски Пленуме. Цига оттаяь решенеш кхоачашъяра укх шера дикка шерду хьажкІаш дІае еза кхаш, цунца тІаккхет механизатораша бе беза болх а.

Укх шера ялатийна лаьрхІа 130 гектара тІа хий ца дехкача лаьтташка хьажкІаш кхее тІадиллад сона. Цудухьа дика тоаяьча тракторaца, Афанасеца цхьана кхашка моттигера удобрени аракхухьаш да тхо. Массехк бІаь тонн удобрени йиллай механизатора Сидельникова, аз а лерхІ сай кхашка 500 тонн удобрени йилла. ХІаьта лаьттанца тІоадал соцаргІолащ март бетта макха баккха а шозза культиваци е а лерхІ аз. ТІаккха долалургда тхо ялат дІаде. Дика кийчъяьй оаха хьажкІаш дІаюв сеялка. Оаха лаьрхІад 70 сантиметр дІоахал а иззал шорал а долаш нийса квадраташ хилийта.

Сеяльщика Токарев Афанасе соца болх бу массахк шу даьннад. Гибридни хьажкІаш дика хьувкъийтара опыт йолаш ва из.

Юрта боахаме тешшаме къахьегаро боккха пайда лу механизатораша. ДІадахача 1960 шера юкъера лаьрхІача цхьан бетта 1200 сом ахча ийдаьд аз. ХІаьта гибридни хьажкІий хьувкъам дика хилар бахьан долаш биъ бетта долча алапе маьха ахчан совгІат а деннад сона.

ССКП XXII съезда сийна укх шера хий ца тохача кхашкара хІара гектара тІара ялатийна лаьрхІа 40 центнер хьажкІаш яха социалистически декхар тІаийцад азеи сеяльщика Токарев Афанасеи. Из декхар кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаргда оаха.

В. ЛЫСЕНКО,
Грозненски района «Ермоловский» коа тІара оалхазараш леладеча совхоза тракторист-хьажкІаш лелаярхо.

Сурта тІа: (аьрдехьара аьттехьа) сеяльщик А. Токареви тракторист-хьажкІаш лелаярхо В. Лысенкои.

П. КОВАЛЬНОГОВА сурт.

ЛУМУМБА ВИЙНАРАШ—БЕХКТОКХАМЕ!

ПАТРИС ЛУМУМБА ВЕРАХ СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ЯЬ ЗАЯВЛЕНИ

МОСКВА, 14 февраль. (ТАСС). Конго премьер-министр Лумумба, сената председатель Окито, министр Мполо боабар дунен халкъашта юкъера зулам а да, цунах бизза бехктокхаме колонизатораш а ба, эггара хьалха бельгийски бараш а болаш, яхаш заявлени яьй тахан Советски правительства.

Дерригача дуненна а гуш колонизатораша бІехъеш, когаш тІабетт дунен халкъашта юкъерча ерригача бокъонашта а гІулакхашта а, ООН-а решенеши Устави сий доацача доах, дунен тІарча кортамукъал езача дерригача халкъашта довнаца духьал бувл.

Заявлене тІа белгалдоаккх, нагахь санна шоай союзникаша, колониальни паччахьалкхений бІарччача коалице хьаллаьца хиннабецаре, Конгора гІулакх дІадоладеннача хана денз Конго авантюраш лелара новкъа бельгийцаш боахаш уж хиннабецаре, бельгийски колонизатораш из гІулакх де бухьарг ца хилар а даь из зулам бахьан болча бокххача бехктокхаме бельгийски колонизаторий союзникаши колониальни паччахьалкхенаши бельгийцаш санна мара кІалхара яла йиш ца хилар а.

Патрис Лумумбеи цун новкъостийи боабаро кхы а чІоагІагІа гучадоаккх, йоах заявлене тІа, Конго гІулакхашта юкъе ООН-а генеральни секретара Хаммаршельдеи Конго дахийтача цунна кара долча ООН-а эскара командованеи леладу сий доаца хІамаш. Патрис Лумумба законах йолча правительства хьакъехьа Хаммаршельда лаьца никъ юххье денз юхе кхаччалца конголезски халкъа хьашташ, ООН-а принципаш, дикача гІулакхий а сийлен а хиланза яргІоаца нормаш бІехача тайпара толхаеш бола тийшача балха никъ хиннаб, Лумумбеи цун новкъостийи боабар Хаммаршельда ший зулмане гІулакхаш чакхдахар да.

Конго халкъа турпал Патрис Лумумбеи цун новкъостийи къиза боабарах эгІаздахача советски халкъа лоІам дІа а кхайкабеш, СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ДІАДЕХ:

ЦХЬОАЛАГІА. ООН-а Уставаца тардала йиш йоаца а ООН-а Генеральни Ассамблея XV-ча сессе тІайица колониальни мехкаши халкъаши мукъадалийтарах йола деклараци ла йиш йоацача тайпара толхаярах дола а дунен халкъашта юкъера зулам хиларах тарра Конго Республика премьер-министр Патрис Лумумба, сената председатель, оборона министр боабеш, Бельге даь гІулакхаш хаьдда харцахьа лархІа декхарийла я ВІашагІкхийттача Къамий Организаци. Уставага хьежжа йола агрессора духьалара санкцеш юкъейоалае декхарийла я из.

ШОЛЛАГІА. Колонизатораша оттабаь Чомбеи Мобутуи Кхерамзлен Совета решенех Конго дахийтача эскараша Іалаьмате чехка лувца а суде бала а беза. Чомбеи Мобутуи дерригача эскаргареи жандармерегареи герз сов чехка хьаданкха деза. Иштта чехка герз хьа а даьккха, Конгора арадаккха деза цига дола бельгийски эскари бельгийски ерригa персонали.

КХОАЛАГІА. Цхьан бетта йолча хана Конгора «ООН-а операци» дІаяккха а ший мехка чура гІулакхаш конголезски халкъо ше къоастадергдолаш цигара деррига кхыча мехкашкара эскараш арадаха а деза.

ДИЪЛАГІА. ООН-а цІи бІех а еш, Конго Республика хьалхле лелаю паччахьалкхен деятелаш боабелга вІаштІехьдаьккхар а уж боабеча юкъе дакъа лаьцар а хиларах тарра генеральни секретараллара дІаваккха веза Даг Хаммаршельд.

Ший оагІонгахьара Советски правительства цхьаккха хІама а лeладергдац Хаммаршельдаца, цунах ООН-а гІулакха тІара саг а лоархІаргвац.

ПХЕЛАГІА. Ховш ма дий, Конго Республика кІалхара яккха новкъостал дар дехаш премьер-министра декхараш кхоачашду Антуан Гизенги керте латта законах йола Конго правительство дерригача мехкашка кхайка хилар. Из тайпа новкъостал дар кортамукъал езача ерригача паччахьалкхений сийлен декхар лерхІ Советски правительства. Конгоца доттагІал долча ерригача паччахьалкхенашца цхьана Советски правительство кийча я конголезски халкъа а цун законах йолча правительствана а де йиш мел йола новкъостал деи уж хьаллацеи.

Антуан Гизенгегеи Лумумбай сесагагеи Н. С. Хрущева яхьийта телеграмма

МОСКВА, 14 февраль. (ТАСС). СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева февраль бетта 14-ча дийнахь Конго Республика премьер-министра болх беш волча Антуан Гизенгега конголезски халкъа къаман турпал Патрис Лумумбеи цун новкъостий Жозеф Окитои Морис Мполои тийшача балхаца къиза боабарах кодам беш телеграмма яхьийтай.

Н. С. Хрущева цу телеграмма тІа Антуан Гизенгуна тешам лу «зуламхошта наказани яйтараи колонизатораша духьал Конго патриоташа лоаттабеча нийсхон къовсама новкъостал дараи де йиш мел йола хІама Советски Союзо дергхилара».

СССР Министрий Совета Председатела цу дийнахьа кодам беш телеграмма яхьийтар Конго Республика премьер-министра сесагага — Опанга Полин Лумумбайта. Хьо тийша хила мегаргья, язду Н. С. Хрущева, Патриса Лумумба дезалца массе хана дог-уйла долаши гІо-новкъостал деши Советски Союз а цун правительство а хургхиларах.

Шоай эгІазло дІакхайкаю

Вай республикерча массайолча моттигашка — предприятешка, колхозашка, совхозашка чакхъювлаш латт къахьегамхой митингаш. Цига цар чІоагІа новкъа а долаш шоай эгІазло дІакхайкаю Конго премьер-министр Патрис Лумумбеи цун новкъостийи боабара бехкебарашка.

Геттара дукха болхлой, инженерно-технически болхлой вІашагІкхийттабар Грознерча электромеханически завода клубе. Къамаьлаш даьча завода болхлоша дега чура хала а хеташ дийцар бельгийски колонизаторашеи цар оттабаьча Конгорча мятежникашеи даь бІеха гІулакх.

— Беррига советски наха, дерригача дунен тІарча машар эшача наха санна оаха а дех, — аьлар цу завода коммунистически къахьегама цІи лелаеча цеха слесара нов. Славицке, — цу бІехача гІулакха бехке бараш бехктокхаме озар.

Митинге къамаьлаш даьча завода слесарий бригадира нов. Яблунинеи, заводской комитета председатела нов. Васильевеи дийцар, бельгийски колонизатораш конголезски халкъанна Іазап тІаоттаде гІерте а конголезски халкъо ший мехкара колонизатораш лелхабергболга, цо мукъале йоаккхаргйолга, хІана аьлча дунен тІара беррига машар мел эша нах конголезски халкъо мукъале яьккхача дика хеташ ба.

Патрис Лумумбеи цун новкъостийи боабаьраш чІоагГІа бехктокхаме озилга дехаш резолюци тІаийцар митинге вІашагІкхийттараша.

* * *

Конго республика премьер-министр Патрис Лумумбеи цун новкъостийи боабаьрашка шоай эгІазло дІакхайкайир цу гІулакха хетаяьча митинге гулбеннача Грознерча крекинг-завода № 2 йолча цеха болхлошеи инженерно-технически болхлошеи.

ХІанзчул тІехьагІа советски наьха а дерригача дунен тІарча машар мел эшача наьха а тешам байнаб ший лакхарча посте гІолла Конго республике тийшаболх мел лелабераш хьаллоаттабаьча господинах Д. Хаммаршельдах, аьлар № 15-16 йолча установка инженера нов. Гузиева.

— Оаха тхоай эгІазло дІакхайкаю, — аьлар № 13-14 йолча установка воккхагІа волча оператора нов. Шаповалова, — тийшача балхаца Конго республика кулгалхой боабаьрашка. Цу гІулакхa эггара хьалха бехке ба Конгора мятежникаш герзаца а кхы мел эшачунца а Іалашбеш хинна бельгийски колонизатораш, из бІеха гІулакх ца хилийтара цхьаккха а хІама ца даь, тийшаболх лелабераш хьаллоаттабаь ВІашагІкхийттача Къамий Организаце генеральни секретарь Хаммаршельд.

Митинге дакъа лаьцараша шоаш тІаийцача резолюце тІа белгалдаьккхар Лумумбеи цун новкъостийи боабара бехке бараш бехктокхаме оза безилга, хІаьта царга шоай эгІазло дІа а кхайкайир.

* * *

Дукха нах вІашагІкхийттабар Грознерча нефтемаслозавода болхлойи инженерно-технически болхлойи митинге.

Советски халкъ массаза а хиннад бакълувраш кахьа, колонизаторий Іазапа кІалхара бовла гІерташка хьа, аьлар митинге къамаьл даьча оператора нов. Рухлина, цудухьа ба хІанз беррига советски нах, дунен тІара беррига прогрессивни нах бельгийски колонизаторашкеи цар оттабаьча Конгорча мятежникашкеи шоай эгІазло дІакхайкаеш.

Колонизаторашта хетар хургдац Конго республике, йоахар митинге къамаьлаш даьча оператора нов. Мертвишева, инженера-технолога нов. Пекарскаяс.

«Конго республика кулгалхой боабаьраш бехктокхаме оза беза». Из маІан долаш я митинге тІаийца резолюци.

* * *

Дукха студенташи хьехархойи вІашагІкхийттабар Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически институтa актови зале хиннача митинге. Африка сий дола воІ Патрис Лумумбеи цун новкъостийи шоашта новкъара тийшача балхаца дІабаха гІерта дукха ха яр бельгийски колонизатораши цар оттабаь бандиташ Чоамбеи Мобутуи, аьлар ше къамаьл деш института хьехархочо нов. Дулерайна. Цхьабакъда, конголезски халкъа кортамукъале йохае цар вІаштІехьа-м даргдац.

Конго республика кулгалхой боабаьраш бехктокхаме озар дехаш митинге къамаьл дир студенташа нн. Мякиева, Акулковас, Бордзана, иштта кхыбараша.

Митинге дакъа лаьцараша тІаийцача резолюце тІа дІадех конголезски халкъа сий дола къонгаш боабаьраш бехктокхаме озилга.

ХЬ-Б. МУТАЛИЕВ.

ВИЦЛУРГВАЦ ЛУМУМБА

Массане йоах цІераш — Конго, Лумумба!..
Цар балех, дІабаржаш, мукъален сийг хилба!

Ца езаш качъелла гІайгІа я халкъага,
Яьржай из дунен тІа, дерригча адамга.

Цу гІайгІо бошабаь вай бІарг ма белхалба,
Вай гоамал совъювлаш, цох сийрда из бувлба!

Бельгийций «къахетам» Кавказа ма бовзий.
Уж кхаьчаб Африке, уж бажа гІерт Азе.

Кавказе цхьан хана цІий Іийдаь из бІехал
Лоатто гІерт Африке Іоажала из шелал.

Меттахьа техар цар из довза шоай дохьаж,
Хьийгаьча дешашта из Іаьржа бІил дахьаш.

Бельгера цІиймергаш дайнача эхьанца
Шоай оалал гІерт дІаьхде ахчанца-бохчанца.

Цхьабакъда, вай замо вицвергвац Лумумба.
Цун хІара цІе тІадам малх хулаш тІабувлба!

ХІара бежанна дийнахь-бус килограмм дулха тІакхетийтара

Соахка бІаьсти Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозо ший кагий доахан доажаде лоам дугилга хьоахадича, цу доаханца ше вохийтилга дийхар Арсунукаева совхоза директагара.

Арсунукаевах бригадир вир. Доахан лоам дигара кийчо е болабелар. Лоам дига кийчдеча кагийча доаханга хьожаш вар бригадир. Бахьа безар хала никъ бар. Лоалургболий-хьогІ? 1,5—2 шу даьнна 205 бежан къоастадир лоам дига. 25 тонн озар цар дерриганеша а.

Май бутт чакхбоаллаш пхи Іуи ши жІалии тІехьа а долаш, наькъа арадаьлар бежа Іул. Цхьаккха а хьовзам боацаш хьалкхаьчар тамашне дукха а дика а буц йолча лоамашка. Мах боацаш Іаламо сага хьалуш дакха из деррига беркат!

Сатийна Іе йиш йоацаш болх ба бежа Іун бар. Лоаман даьгІенаш дика я, цхьабакъда, Іу фелал йолаш ца хуле, хатар эккха тарлургдола моттигаш дукха нийслу: бІарг тІера боале, бежан ахка дахар кхерам ба. Цудухьа берригаш вІашагІа а кхийтта бежа Іуй сатийнна Іобувша йиш йолаш ха ягІац царга.

Цхьабакъда, дега чІоагІа тоам хулар доахан денгара-денга дика тоалуш хиларах. Сабелгало йоаллаше а хьалхе а хержача даьгІенга дугар доахан. Дажаш дІадолха доахан делкъийга, хьоглуча ханна хина тІакхоачаргдолаш нийсдора бригадиро. Укхаза хи йисте лоаттадора уж ди шелдаллалца. Ди шелделча юха а боад боллалца доажадора.

Дукхача бежа Іуша бийса хьаотташе а духхьала цу гІулакха хьаяьча бежа-карташка лехк доахан. Из ца эшаш лаьрхІар Арсунукаева. ДІа-хьа ца а лехкаш, бийса хиннача метте доахан соцадича дикагІа хургда. ТоІаенна а кхош долаш а йолча бежа-карташкарчул дуккха а безамегІа я доаханна шоашта яа керда буц йолча моттиге салоІаш. Бийсана Іулацара къаьста бежан дІа а гІоргдац.

Дулха кхоабача еІаьча бугІаел совгІа, 50 шинар дар Іулаца. Іулацара къоастаяь кхоабаш 2 бугІа яр. Ахка дІадалале шовзткъе итте а шинар бугІе хилар. ХІанз, лоамара цІадаьхкачул тІехьагІа, дахка а дехка доахан хургдолаш, ферме дІачуденнад уж.

Ахка дІадоалаш латтар. Юха цІахьоча наькъа уйлае езар. Цу юкъагІа вІалла довзаргдоацаш тоаденнадар доахан. Лоам баькхача кхаь бетта лоадама хІама ца эшаш шоай хиннар миссел дулх тІакхийттадар доаханна.

КІезиг-кІезига никъ а байташ цІенгахьа лаьллар Іул. Готтигача новкъа кІезиг-дукха а ког гІолбаьлча бІарг ма кхоачча бежан ахка гІоргдолаш цхьа кхераме моттиг я цу новкъа. Ша биллачеи тІоадал эттачеи цхьаккха хІама тІехдоалалургдоацаш хала моттиг я из. 50—60 метр мара дІоахал-м дац цу моттига, цхьабакъда, кхычахьа гІолла тІехвала кхы никъ ца хиларах, дукха халонаш ла йийзар.

«Ер моттиг йола мара кхы цхьаькха а бутт баккхийта йиш яр доаханга лоам», — аьнна хетар Арсунукаева. Бетта ма дукха дулх тІакхетаргдар доаханна. Бакъда, из хІанз де йиш яц.

ЦІадоаладаьчул тІехьагІа юхаэзача 45 тонн хилар царех. 20 тонн тІакхийттаяр!

Лоамара цІадоаладаьчул тІехьагІа а, дорстадеш долча кагийча доахан группа бригадиралла а хьожаваь болх беш ва Арсунукаев. Кортамукъа доажаду уж. Ше бойя, ерригa уйла тІа а яхийта бе беза болх. Иштта ва Арсунукаев. Бутт баьнначул тІехьагІа эзача гучадаьлар цун Іулацарча хІара бежанна дийнахь-бус 980 грамм дулх тІакхийттилга.

Къилбаседа Кавказа юрта боахама дикагІа болча къахьегамхой совещане балхаца дакъа лоацаш хилар Арсунукаев. Цига цох беттабелар Къилбаседа Кавказера гІорбаьнна бола бежа Іуй, ший балха хьакъехьа царца дагавийлар. Дийнахь-бус бежанна тІакхийтта дулх лаьрхІача Къилбаседа Кавказе эггара хьалхара моттиг яьккхар Арсунукаева. Бакъда, цох сонта воалаш-м вац из.

— Тха лоаман даьгІенашка-м кхы а дукхагІа дулх тІакхетийта йиш я, — йоах цо. — ХІара бежанна дийнахь-бус килограмм дулх тІадеттадалийта чІоагІо яь вода со цІа. Лоамашка Іалаьмате йоккхий торонаш я. Царех бизза пайда эца безилга белгалдаьккхар новкъоста Н. С. Хрущева.

ХІанз февраль бутт ба, цхьабакъда, доахан юха а лоам дигара хІанззе а уйла еш ва Арсунукаев. Ростовера цІавеначул тІехьагІа ший новкъосташца, специалисташца дагавийннав из.

Укх шера 400 кагий бежан лоам дига а, царех хІаранена дийнахь-бус цхьацца килограмм дулха тІакхетийта а дош деннад цо.

Планаш дика я Арсунукаева. Цо уж сийленца кхоачашъергхилар шек вала везаш дац.

В. ЯНКОВСКИЙ.

Сурта тІа: жа Іу Арсунукаев.

ЦIЕНХАШТТА КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕ ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА КХОАЧАМБОАЦАРАШЦА!

* * *

Зерат деча моттигаша я а ю вайна новкъарленаш

Зерате ахар вай юкъарча балха новкъарле еш а е цхьанна сага

эшаш доаца а гIулакх да, зерате ух яхаш, кхычахьара нах Ведана районерча Первомайске ахаро вайна зуламаш ду. Вайна юкъе лазараш дIаюха доаржаду, колхозникаш балхара юкъагIбоах, хьаухача наха гIулакх де гIерташ моттигерча бахархоша шоашта зенаш ду.

Зерата моттигашка ахар цхьанна тайпара ца эшаш гIулакх лоархI аз. ХIанз уж пайдана доаца гIулакхаш дита а дита. массане а колхоза балхашка хьаьнала къахьегарца, воай юкъара боахам шербе а кхы а дикагIа дегIабоалабе а беза вай.

Цу дерригане уйла ярца, со раьза ва зерате ахар соцадара де эшар де а уж моттигаш дIакъовла а.

ТУШАЛАЕВ Саид-Iалви,
XX-ча партсъезда цIерах йолча колхоза колхозник.

ДIАЯККХА ЕЗА IАЬРЖА МОРХ

Шоана гучча тайпара вокхха саг ва со, дика Iарби йоазув а хов сона. Аз дукха болх баьб ислам Iомаде гIерташ. Цудухьа шо тешаде лов сона зераташка ахар цхьанна а тайпара маIан доацаши бахархошта цунах доккха зе доалаши хиларах.

Вайна юкъе хIанз а ба исламах тешаш бола нах, цхьабакъда уж Iехабеш лелабу шайхаша, моллаша. МоллагIчоа а ха мегаргдолаш да веннача сага хIама ца эшалга а венначул тIехьагIа цун цхьаккха тайпара низ боалилга а.

Цаккха а цамогаш вола саг зерате вахарах тоавенна моттиг яц. Цхьабакъда, цу зерат деча моттигаша лазараш доаржаду бахархошта юкъе.

Вайна юкъе ба, шоаш моллаш ба яхаш цамогаш болча наха «дарбаш» лелош, аьлча а, жайнаш доахаш нах. Царна шоашта а хац цу жайнаш тIа шоаш фу язду. Цар уж жайнаш дахар цамогаш вола саг верзавара йоакхояр дац, хIаьта шоашта ахча даккхар да. Царна дика хов цу тIа шоаш фуннагIа яздой а из дош доацар долга. Цхьаццаболча дынах тешаш бараша шоаш зерате бахача «шайха» каша тIара лаьтта а дайя из чу а тувсаш наха хий меладу, дарбанна да яхаш. Кхетош да цу гIулакхо цамогаш барашта гIо ца дарал совгIа могаш болчарна а зе деш хилар.

Шайхаш, моллаш, тхьамадаш ба яхача наха цу зерата моттигех пайда эц, Iадата а, шариIата а къаьнара, зуламе гIулакхаш Iалашде гIерташ: пхьа лехар, вeнначун диса бежан «сагIийна» дер, дукха истий кхувлар, маьре яха ха йоаца йоI маьре яхийтар, сесагеи марен регистраци ца яр, маьре яхача кхалсагах уртув даккхар а вай кхалнах-мехкарий деша ца ахийтар а. Адам баьде ме хул цу тоабанна из пайданегIа да уж Iехабе аттагIа хиларца.

Ховш да, зераташка ахаро республика колхозийи совхозийи балхашта йоккхий новкъарленаш еш хилар, хIана аьлча зерате ухаш бола нах общественни балхаш дIа а кхайсе цига ухаш хиларца. Цу гIулакхо балха дисциплина телхаю, балхаш ца деш юкъагIа дут.

Из бахьан долаш Гуна юрта Советерча Первомайски юртара зераташ ду моттигаш дIакъайла ца. Iеш. Нохч-ГIалгIай республика лаьттан тIара кхыдола зераташ дIакъовла а, цу моттигашка нах ахар соцаде а деза ха тIа а кхаьчай, из гIулакх де а деза.

Воай кхетамцара Iаьржа морх дIаяккха еза вай. Массане а хьинаре дакъа лаца деза вай кхы а сийрдагIа, ирaзе вахар хьадара.

ХАДЖИМУРАДОВ Болатхан,
Карл Маркса цIерах йолча колхоза колхозник.

Дынах тешараша дешархошта новкъарленаш ю

Укхазарча вай школа массехк метр мара гаьна яц «зерата моттигаш»: школа цхьан оагIорахьа Кунта-Хьажа чуIийнав яха цIа да, вокх оагIора

Кунта-Хьажий наьна зерат да, хIаьта школа хьалххашка зерата хьаст ба. Цу моттигашка ухаш болча наха зикараш деш а цар ламазаш деш а цу дешархошта. Цкъаза нийслу дешархой урокашкара ара а бувлаш, цу наха тIаухаш моттигаш а. Цул совгIа кагийча дешархоша ламазаш деш а мархаш кхоабаш а моттигаш хиннай, цу зерате ухача наха шоашта хьехамаш дарах.

Цу тайпарча гIулакхаша чIоагIа новкъарленаш ю берашта юкъе кхетама болх дIабахьара, уж коммунистически уйланца хьалкхедара. ТIаккха къаьгта гуш хул уж «зерата моттигаш» дIакъовла а цу моттигашка нах ахар соцаде а дезаш хилар. Со тийша ва укх собранерча наха массане а уж «зерата моттигаш» дIакъовлара хьакъехьа бола соцам тIаэцаргхиларах.

СУЛТАНОВ Махьма-Шепи,
Гунарча ворхI шерарча школа директор.

Общественни боахам тоабе беза

Айса дунен тIа яьккха ха хьаьнала болх беш яьккхай аз. Вай юртара бахархой а хиннаб массаз а хьаьнала балхаш деш, общественни балхашка хьинаре дакъа лоацаш.

Укх тIеххьарча хана къаьстта а чIоагIа новкъарленаш е йолаяьй укхаза кхычахьара нах «зерата моттигашка» ахаро.

Цу «зерата моттигашка» нах ахар соца а даь, хIаране хьаьнала болх барца воай колхоза общественни боахам тоабе беза вай.

ГУНАЕВ Ахьмад,
Первомайски юртара XX-ча партсъезда цIерах йолча колхоза колхозник.

* * *

Зерат ду моттигаш дIакъовла еза ха тIакхаьчай

ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш гIоз а даьха укх шера хургйолча ССКП XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, дерригa советски халкъ санна, хьинаре къахьегаш ба укх деношка Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Парте заданеш кхоачашъяра керда торонаш гучаяхар, дIахо юрта боахам сихха дегIабоалабар, республика экономика, культура семилетка кхоалагIча шера кхы а чIоагIа лакхъяр — уж да тахан царна хьалхашка латта а цар кхоачащеш а дола кердтера деккхараш. Иштта дика кхетаду вай къахьегамхоша хIанз шерра коммунизм хьалъеш советски халкъ доаллача хана, коммунистически кхетамца саг кхевар, дIаяхача заман кхоачамбоацаращца цIенхаштта къовсам лоаттабар чIоагIа лоархIаме долга.

Цу гIулакхаща, цу уйлаща ювзаенна яр 18-ча январе Ведана района Гунарча юрта Совета чуйоагIаш йолча юрташкарча бахача наха вIашатIъелла юкъара собрани. Гулбеннараша дийцар колхоза производстве бахача наха дакъа мишта лоац, хIаьта цу балха юкъе чIоагIа новкъарленаш еш дола гIулакхаш белгал а даьхар.

— Дика къахьийгад семилетка шоллагIча шера вай колхоза къахьегамхоша,— аьлар собране къамаьл деш XX-ча партсъезда цIерахча колхоза партийни организаце секретара нов. Альвиева Исраила.—Колхозо шортта ялат чуийцар, дикка кьайбаш дебадир. Цу гIулакхо торо хилийтар хIара трудоденех колхозникашта 3 килограмм ялат дала. Укх шера кхы а чIоагIагIа тоалургда колхозникий вахара хьал.

Дукха ба колхозе тIаийца декхараш тIеххоачащдеш, хьинаре къахьегаш, хьалха латташ бола къахьегамхой. Царех ба дояркаш Гиниева Исама, Падалаева Лина, аьшкапхьар Решидов Шедид, иштта кхы а.

Иштта къоначар санна хьинаре къахьегаш боккхий нах а дукха ба колхозе. Массанена бовзаш а наха чIоагIа сий деш а ба Гагаев Шика, Тушалаев Саид-Iалви, Джамалуев Сайд-Iилман, иштта кхы а. Колхозе цар хьинаре къахьегаш хиларах беза уж наха дукха.

— Цхьабакъда,—йоах докладчико,—колхоза боахам дIахо дегIабоалабара новкъарле еш дукха гIулакхаш нийслу вайна юкъе. 230 саг ва хIанз вай юртарча Советe колхозий балха юкъе дакъа ца лоацаш. Шоай доалахь йоккхий бешамаш а йолаш, колхоза лаьтташ тIа шоай доахн а доажадеш, болх ца беш лел Зузуев Меди, Тамалаев Адот, Джанбеков Iабдулманап, Косуев Iамарбек, иштта кхы а. Из гIулакх дIахо ла мегаргдолаш дац, цIенхаштта къовсам лоаттабе беза цу тайпарча нахаца.

Геттара чIоагIа колхоза а бахача наха а зе деш дола цхьа гIулакх да укх собране къаьстта дувца дезаш. Вай юрта Совета лаьтташ тIа яда нах «зерате ухаш йола моттигаш». Вай республика районашкара иха а ца Iеш Къилбаседа Кавказа кхыча республикашкара а нах ух цу «зерата моттигашка». Цу гIулакхо чIоагIа новкъарле ю колхоза балхашта, хIана аьлча юрта боахама балхаш эггара сихагIа долча хана нах аха болалу цига.

Цхьадола ди нийслу 1000 саг воагIаш а. Царна юкъе хул тайп-тайпара лазараш дола нах. Дукха моттигаш нийслу уж чуухача цIагIарча дезала лазараш дIадувлаш. Массанена а дика дагадоагIа 1959 шера вай юрташка «зерате» уха нах бахьан долаш хинна лазар. Моттигерча а республикерча а лораша дика къахьегар бахьан долаш дIадаьккхад из. Цул совгIа, хьабаьхкача наха гIулакх де деза яхаш вай колхозникаш шоай балхашта тIерабувл. Массане а кхетадеш да уж гIулакхаш чIоагIа зене долга. Цудухьа вай декхарийла да, дика уйла а яь уж гIулакхаш юкъера дIадоахаргдолаш болх вIаштIехьбаккха: «зерате» ухаш бола нах совцабе а «зерата моттигаш» дIакъовла а еза.

Цу гIулакха чIоагIа раьза а болаш къамаьлаш дир собране гулбеннача боккхийча а кагийча а наха.

Гуна юрта Совета лаьттан тIара „зерат ду моттигаш" дIакъовлара хьакъехьа

Ведана района Гуна юрта Совета чуйоагIача юрташкарча: Месадерча, Марзой-Мехкарча, Гунарча, Первомайскерча бахархой юкъарча собране

СОЦАМ

Колхозни производстве бахархоша балха тIа дакъа лацара хьакъехьа нов. Альвиева яьча докладага ла а дийгIа, Гуна юрта Советерча бахархоша белгалдоаккх, бахархоша колхозни производстве дакъа лацар дIадахача шераца нийсдича дикка лакхденна хилар, хIаьта а цхьаццаболча колхозникаша а иштта бIарччача дезало а общественни пайданерча балха юкъе дакъа ца лоацаш моттигаш я. Гуна юрта Совете дIадахача шера лоххера а 230 саго дахa дезаш хинна трудоденош даьхадац. Гуна юрта Совета лаьттан тIа «зерат ду моттигаш» хилар а, цига дукхача боараме дынах тешаш бола нах ахаро а йоккхий новкъарленаш ю колхоза балхашта. Юртбоахама балхаш эггара сихденнача хана республикерча районашкара а, иштта Къилбаседа Кавказа кхыйолча республикашкара а Ведана районе зерате уха нах цхьан дийнахь 1.000 сагага кхаччалца а хул. Цу гIулакхаша духьаленаш ю XX-ча партсъезда цIерах йолча колхоза къахьегамхой хьинар алсамдаккхара. Цул совгIа, 1957—1959 шерашка даьржа хинна лазараш зерате ухача нахагара даьнна а дар.

Из дерригa а колхоза балхашта зенеи зуламеи хилар гуш да. 1960-ча шера колхозо производственни план кхоачашъяьяц. Масса а тайпа дIадийнача ялатех цхьаккха а тайпа хила деззача бесса хьийкъа кхедаьдац. ХIара гектара тIара хьажкIаш планах 16 центнер йолча 4 центнер мара чуийцаяц, кIа — планах 13,6 центнер чузца дезача 11,8 центнер мара чуийцадац.

Колхозе дукха а доахан дайнад, хIара 100 Iатта тIехьа 42 Iасилги, хIара 100 жийна тIехьа 21 Iаьхари мара кхебаьбац.

Лакхе дийцачох хетта Гуна юрта Советерча бахархой юкъарча собране СОЦАМ БУ:

Оаха, Гуна юрта Советерча бахархоша дех Ведана района Первомайскера «зерат ду моттигаш» дIакъовлар а цу зерате ахар дизза дIадаккхара бокъонца эшаш дола гIулакх дар а.

Бахархой собране юрта Советеи колхоза правленеи уйла тIайохийт дердайнаращца, наьха хьацарах баха гIертаращца, общественни пайданерча балха юкъе дакъа ца лоацаращца къиза къовсам лоаттабара. Юртбоахама Устав нийса кхоачашдара дердайнараштеи общественни пайданерча балха юкъе дакъа ца лоацараштеи колхозникашта доагIаш дола новкъостал ца де. Нагахьа санна эшаш хуле, колхозниккий собране баьча соцамах, наьха хьацарах баха гIертараш шоай дезалца цхьан колхоза лаьттан тIара дIабахийта.

Ведана района Первомайски юртарча бахархой культурни хьашташ кхоачашдарца къахьегамхой депутатий Ведана райсовета исполкомагара Первомайске клуб е а радио йилла а деха.

Собране гIойленагIа долаш лоархI Гуна юрта Совета а «XX-ча партсъезда» колхоза правлене а центр Первомайскех яр.

Ер соцам тIаийцаб собране дакъа лоацаш хиннараш массава раьза а волаш.

КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ ЛАКХЪЯР КЕРТТЕРА ДЕКХАР ДА

Къахьегама овсарле лакхъяра даькъе ворхI шера план пхе шера кхоачашъяра шерра социалистически яхь яьржай вай мехка. Дерригача халкъо хьаллаьцача яхье шоашкара доагIаш дола дакъа лоацаш ба вай республика промышленностера болхлой а.

Нохч-ГIалгIай АССР промышленносте 4—5 проценти гIишлош хьаленча 2—3 проценти лакхлу къахьегама овсарле шерра-шера. Масала, 1959-ча шерарчул 6 процент лакхъелар къахьегама овсарле 1960-ча шера. Цо торо хилийтар семилетка хьалхарча шера хийцачул 12 процент дукхагIа промышленни продукци арахеца.

ХIанз, чуийнна коммунистически общество хьалъеш вай доахкача хана, кердача, дукхагIа пайдане йолча формашка боал къахьегама овсарле лакхъяра лоаттабу къовсам: еррригача торонех бизза пайда а эцаш, лакхача идейни боарамах лоаттабу из къовсам. Цу хьал тIа къаьстта боккха лоархIам болаш ба коммунистически къахьегам — толашагIа йола техника юкъе а озаш, лаккха овсарле йола къахьегам. Вай республике коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш я 803 бригада, 10 предприяти. 91 бригада, смена, цех хIанзале а из цIи яьккха я.

Коммунистически къахьегамо йоккха торо еннай вай республикерча дукхача болхлоашта, дикагIа йолча предприятешта къахьегама овсарле сихха лакхъе, дукха езача Даьхенна миллионаш сомаш ахча кходе. Масала, 1960-ча шера ерригача промышленносте къахьегама овсарле 1959-ча шерарчул 6 процент лакхъеннаяле, цу юкъагIа мехкдаьтта доаккхача промышленносте 30 процент, химически промышленносте —15 процент, гIишлой материалаш еча промышленносте — 15 процент лакхъеннай из. ДIадахача шера 40 эзар сом ахча кходир № 6 йолча СМУ нов. Спичак керте латтача коммунистически къахьегама бригада.

Къахьегама овсарле лакхъяра хоадам беш долча гIулакхех цхьа гIулакх да технически прогресс сихъелга, производственни процессашта дукхагIа механизации автоматизации елга, рационализаторашцареи изобретателашцареи болх тоабелга. Алхха цхьан Грознерча промышленни предприятейи транспортеи коллективаша 1960-ча шера 11715 рационализаторски предложени еннай, царех 7645 предложени балха юкъе а йихьай. Уж предложенеш бахьан долаш 21 миллион сом ахча кходаьд.

ХIанз вайна хьалхашка латта декхар да болхлойи предприятейи дикагIа йола опыт, берригача болхлоша а предприятеша а цох шоай балха пайда эцартболаш, мамотта дукхагIа наха дIайовзийтилга.

Продукци хьаярга шийга дIабода къахьегам а мах а дикагIа болча болхлоша, хьалха латтача коллективаша миссел мара ца бохийтилга да керттера декхар.

Продукци дукхагIа арахецара, советски халкъа хьал-торо тоаяра керттера никъ из хилар дага а кхоабаш, къахьегама овсарле лакхъяра ерригача торонех пайда эцар—из да хIанз хIара предприяте, хIара коллектива, хIара болхлочун декхар. Цу гIулакха боккха лоархIам болаш да къахьегам нийса вIаштIехьбаккхар, болхлой балха говзали технически кхетамаши лакхдар.

Къахьегама овсарле хадданза лакхъелга—из керттера никъ ба вай мехка коммунизм хьалъяра. Цу лоархIамерча гIулакха юкъе хьинаре дакъа лоацаш ба Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой а.

Ш. ДАЦАЕВ,
экономист.

* * *

Бахархой унахцIено лораергья вай

Вай районерча зерат деча моттигашка нах ухача юрташка лазараш дувлаш моттигаш хул. Зерате ухаш бола нах дукхача хьале бийсаш йоахаш сецаш йолча Щеча-Ведана 1959-ча шера тиф яха лазар дера зерате баьхкача наха. Цу гIулакхо боккха кхерам тIатессар Ведана районерча бахархошта, бакъда медицински болхлой дика оарцагIбовлар бахьан долаш из лазар дIа-юха даржале дIадаккха торо хилар.

Зерате боагIаш болча, дынах тешача наха юкъе а хул цамогар доаллаш, зератерча хьаста хица юхь-кулг дилча шоашта дарба хургда мотташ бола нах. Цунах дарба хилац, кхы а лазараш дIа-юха дарж, хIана аьлча цу хьаста хий нийшка латт, хIаьта цхьацца лазараш долаш болча наха а ламаз эцаш бараша а цу хи чу юхьмараш а кулгаш а дул, кулгаш чу а Iувтташ.

Первомайскера зерат ду моттигаш дIакъовлaро вайна новкъостал дергда цу дерригача лазарех лорадалара.

АРХИПОВА Анна,
эпидстанце лор.

ОВЛАШ ТЕДА ДЕЗА IАДАТА ГIУЛАКХИЙ

Вай юртара зерат вай юртарча наха даь а е вайна эшаш а дац, цига водаш вайх саг а вац. Бакъда, цу моттигашка ухаш болча, кхыча юрташкарча наха вай колхоза дисциплина телхаеш моттигаш хиннай. ХьатIабаьхкача хьаьшашта гIулакх ду яхаш балхах нах юкъагIбувлаш моттигаш а я вайна юкъе. Цу гIулакхаша йоккхий новкъарленаш яьй вай колхоза лаьттанцарча балха планаш а доахангара шура яккхара план а дIадахача шера кхоачашъяра. Цу дерригане хьисап а даь уж зерата моттигаш: Кунта-Хьажа чуIийна цIа а, цун наьна зерат а дIакъовла деза вай. Воай колхоза дисциплина чIоагIъе еза вай, колхоза боахам дегIабоалабара воай низ а хьинар а ца кходеш къахьега деза вай.

ТАСАЕВ Мада,
Первомайски юртарча XX-ча партсъезда цIерах йолча колхоза колхозник.

Со раьза ва

Цхьий мехкош моастагIащца лаьттача бирсача тIемашка коталонаш а йоахаш, советски халкъа ирaзе дахар кхелла вай мехка. Вай дерригa а ду воай берашта дикагIа дола, сийрда вахар Iалашдара, уж коммунистически уйланца хьалкхедара.

Шоашта юхxе наха зикараш деш дола, Кунта-Хьажа чуваьхав яха цIенош а, цига ухаш болча наха «пайда эцаш» бола зерата хьаст а вай Первомайскерча школа 10—15 метр мара гаьна бац. Цу моттигашка зерате ухаш болча наха берий дешара чIоагIа новкъарленаш ю.

Из бахьан долаш кхыбараш санна, со а раьза ва Гуна юрта Совета лаьттан тIара зерат ду моттигаш дIакъовлара.

ХИЗРИЕВ Хьасан,
XX-ча партсъезда цIерах йолча колхоза колхозник.

Ший ханнахьа а нийса а

Зераташ долаш хилар а цига зераташка нах ахар а колхоза балхашта новкъарленаш еш дола, къахьегама дисциплина телхаеш дола гIулакх хилар вайна гуш дола бакъдар да.

Аз къоабалъю зерата моттигаш дIаяхара хьакъехьа йоалаяь предложени. Аз укх собране мел вар тIахьех из предложени массане а хьаллацара. Из ший ханнахьа а нийса а гIулакх да.

ИБРАГИМОВ Мусли,
Марзой-Мехкарча лесхоза болхло.

Боккха пайда лу рационализатораша

Укх тIеххьарча хана боккха пайда а луш, дукха рационализаторски предложенеш балха юкъекхихьай «Малгобекнефть», «Старогрознефть», «Октябрьнефть», иштта кхыча нефтепромыслови управленешка. Малгобекски бурув деттача контора II-ча промысла рационализатора-геолога П. Вильцинга еннай пайдане предложени. Рационализатора П. Семиверстова еннача предложенех тIеха бурув деттача скважинашка насоса блок балха юкъейоалаяьй. Нагахьа санна хьалха буровой 10—12 дийнахьа хьаяьяле хIанз 2—3 дийнахьа хьаю. Из бахьан долаш кходаьд 100 эзар сом.

«Старогрознефть» рационализаторий комплексни бригадерча К. Блохина, О. Апостолова, П. Еркина чура яьсса йола панелаш хьалъяра предложени еннай. Из предложени балха юкъейоалаярах дукха металл, гIишлош хьалъю материалаш кхояьй, 72 эзар сом кходаьд. ХIаьта рационализатораша А. Фролова, В. Никулочкина, А. Мухина предложени еннай электромагнитни хьисапе яьшкарча хих пар бара. Из предложени балха юкъейоалаярах 180 эзар сом пайда баьннаб.

Семилетка новаторий фонд йиллара «Каучук» яхача Московски завода дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, Нохч-ГIалгIай мехкдаьтта доаккхачеи газовии промышленноста управлене предприятей рационализаторий коллективаша декхараш тIаийцад рационализаторски предложенеш балха юкъе а кхувлаш, цу фонде 45 миллион сом дилла.

Мехкдаьтта доаккхача новаторaша дош деннад 1961 шера 8 миллион сом кходе.

ССКП XXII съезда сийна тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь а йоаржаяь, хьинаре къахьегаш ба Нохч-ГIалгIай мехкдаьтта доаккхачеи газовии предприятей болхлой.

Р. ТУРЛОВ.

ДегIабоагIа колхоза боахам

Дукха ха яц Курчалоевски района Ленина цIерах йола колхоз вIашагIъелла. Цу хана колхозе доахан, коа тIара оалхазараш, юрта боахама машинаш яцар. Коммунистически партеи Советски правительстваи массайолча хана чIоагIа йоакхо ярах колхоза боахам дикка дегIабенаб.

Колхозе дика болх бергбола кадраш хьалкхеяра болх вIаштIехьбаькхаб колхоза правленеи партийни организацеи. Дика балха опыт Iомайир бригадираша, хьайбаш леладераша. Цудухьа цар торо хилар дIадахача шерашка дика толамаш даха.

Юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча дика болх барца белгалбаьлар звеньевойш Д. Ильясова, Х. Эльтиева, доярка К. Тазбаева, полеводчески бригада бригадир Ш. Улхаев, иштта кхыбараш.

ДIадахача шера хьайбай продукташ дIаялара тIаийца хинна социалистически декхараш тIехкхоачашдир колхозо. Масала, шура 152 процент, дулх — 200 процент, фуаш 112 процент дIаденнад цо паччахьалкхенна. Мамогга дукхагIа дулх, шура, фуаш, иштта кхыйола юрта боахама продукташ дIаялара къовсам лоаттабаьча колхозникаша шурийна а дулха а лаьрхIа доахан, коа тIара оалхазараш дебадаьд. 1959 шерарчул 1960 шера 113 процент дукхагIа дебадаьд доахан, царех 60 процент шурийна лаьрхIа дола доахан а дебадеш.

Шура яккхара дика толамаш даьхад доярка Тазбаева Кокас. ДIадахача шера хIара Iаттагара 3675 килограмм шура яьккхай цо.

Доккхий декхараш тIаийцад укх шера колхоза къахьегамхоша. Паччахьалкхенга цулх дохкара цаIи ахи план кхоачашъе лаьрхIад цар, кертерча даькъе шоаш хьалкхедаьча хьайбаех а еш. Укх шера хIара бIаь Iатта тIехьара 95 Iасилги хIара бIаь устагIана тIехьара 115 Iаьхари кхебе лаьрхIад хьайбаш леладераша. ДIадахача шерарчул укх шера 1,6-зза дукхагIа доахан дебадергда цига. Доахан дукхагIа дебадара нийсса чIоагIа терко тIаяхийта къовсам лоаттабергба шерра искусственни осеменени ярца цар продуктивность лакхагIа хилийтара. Цу гIулакха лаьрхIа колхозе вIашагIъеллай искусственни осеменени еш йола пункт.

ЧIоагIа терко тIаяхийтай моттигера удобрени гулъяра а кхашка дIакхахьара а. ХIанзале хьажкIаши шекар доаккха свеклаи дIае лаьрхIача кхашка 1500 тонн удобрени йиллай колхозникаша.

Укх шера хIара гектара тIара 64 центнер ялатийна лаьрхIаи 441 центнер мошача доакъара лаьрхIаи хьажкIаш чуэца яхье баьннаб хIанзале къахьегамхой. Колхозе дикагIа дола лаьтташ хьажкIаш дIае къоастадаьд. Уж дIае еза деррига лаьташ гурахьа аьха да. ХIаьта хьажкIаш лелаю 16 звено вIашагIтехай ши-шийна участок а тIачIоагIъяь. Укх шера ерригa хьажкIаш квадратно-гнездовой хьисапе дIае лаьрхIад колхозникаша. Семилетка кхоалагIча шера хьажкIий хьувкъам лакха хилийтара социалистически декхараш тIаийцад хIара звенос. Яхье яьннача звеньеваяс Д. Ильясовас укх шера хIара гектара тIара 85 центнер ялатийна лаьрхIа хьажкIаш чуэца дош деннад.

Дикача толамашца чакхдаккха лаьрхIад ер шу колхоза доьяркаша. ХIара Iаттагара 4000 килограмм шура яккха декхар тIаийцад К. Тазбаевас, хIаьта доярка М. Такалашевас а лаьрхIад укх шера хIара Iаттатара 3700 килограмм шура яккха.

ХIанз шоаш тIаийца сийлен декхараш кхоачашдара низ кхо ца беш къахьегаш ба Ленина цIерахча колхоза къахьегамхой ССКП XXII-ча съезда сийна.

А. ЦИЦИЕВ.

Армене хьалхара моттиг лелаю жа Iу

АРМЯНСКИ ССР. Итт шу хьалха Тунян Мелик кIаьнк волаш дика опыт йолаш болча жа Iуща эггара хьалха лоамашка ваха хилар. Цу хана денз дукха безабеннаб цунна хьаькъал, говзал, къонахчул эшаш бола жа Iуна болх.

ХIанз 23 шу даьнна комсомолец М. Тунян Горисски района Хиндзореск яхача юртарча колхозе дикагIа лоархIаш жа Iу а жа Iуй бригадана керте латташ а ва. Хьалхара моттиг лелаеча жа Iуй бригада дика гIулакх ду жена, хан-ханнахьа желашка фо кхетийт, бийсанна жа доажаду, искусственни осеменени ю. Жа дахка долалу ноябреи декабреи бетташка, хIаьта тIадоагIача шера гурахьа керда кхедаьча жена тIера тха ларга доладу цар. ГаьнарчIа даьгIенашка жа дIадугача хана М. Туняна а цун новкъосташа а миха духьал кхувл. Цу гIулакхо торо хулийт жена тIера тха дикагIа лорадайта.

ДIадахача 1960 шера доккхий толамаш даьхад М. Туняна. ХIара 369 жийна тIехьа 470 Iаьхар кхебаьб, хIаьта хIара устагIанна тIера 5,4 килограмм тха а даьккхад цо.

СGКП ЦК январски Пленуме республикерча юрта боахаме хьалхара моттиг лелаерашта юкъе хиларах Туняна Мелика цIи яьккхар ший докладаца Армене ЦК Компарте хьалхарча секретара Я. Н. Заробяна.

Сурта тIа: Тунян Мелик.

ТАСС фотохроника.

ХIара 100 устагIан тIехьа 230 Iаьхар

Наурски района Ленина цIерахча колхозе дукххача хана денз жа Iу волаш болх беш ва Лазарев Андрей. Ше колхозе болх беча 30 шера итт эзарнел совгIа диткъа тха доаккха устагIа кхебаьб цо. Укх тIеххьарча 15 шера воккхагIа вола жа Iу волаш болх бу Андрея. Iоахарий кхедараи жена тIера тха даккхараи дика толамаш дахарах Ерригсоюзни юрта боахама выставке массехказа вахийта а хиннав Лазарев, хIаьта дукххаза совгIаташ а тийннад цунна.

ХIанз ше леладу жа цхьатарра дахкаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаькхад цо. Iана хана а дIахо йодача хана а жа цхьатарра дахкаргдолаш болх вIаштIехьбаккха волавеннав Лазарев дIадахача шера аьхки денз. Масала, хьалха хьадоала ялат хьекхача кхашка доажадаьд жа, август бетта жена тIехьара Iоахарий юхакъоастадаьд, хIаьта 20-ча сентябре жена искусственни осеменени е волавеннав из. Дика чакхбаьккхаб опыт йолча жа Iуно жена искусственни осеменени яра болх. Цудухьа, хIанз деррига жа цхьатарра дахка доладеннад.

Из беррига болх бешше а ший низаца 150 тонн гаргга дика йол Iалашъяьй цун бригада.

Семилетка кхоалагIча шера план сийленца кхоачашъяра шин шера деррига жа кхозза дахкийта лаьрхIад Лазарева, е хIара бIаь устагIана тIехьа 230 Iаьхар кхебе. Цу гIулакхо хьагойт жа Iуно тIаийца доккхий декхараш сийленца кхоачашдергхилар.

Айса денна дош низ кхо ца беш, хало ца къовсаш кхоачашдергда аз, йоах Лазарева.

А. КОЛПИКОВ,
Наурски района Ленина цIерахча колхоза воккхагIа вола зоотехник.

Укх шера Грознерча № 2 йолча хIамаш тегача фабрика коллективо дика толамаш даьхад. Валови продукци арахецара йола январь бетта план 100,2 процент кхоачашъяьй цо. ХIамаш тегача болхлоша дикка лакхъяьй къахьегама овсарле. ХIаьта январь бетта йиъи февраль бетта итти керда модель Iомаяьй цар.

Болхлой къахьегам аттача боаккхаш керда машин оттаяьй хIанз фабрике. Хьалха кхалнаьха кочамаш ерзаеш кхаь болхлочо кулг-кара бе безаш хинна болх хIанз машино дуккха сихагIа а дикагIа а бу.

Массайолча хана сменни нормаш тIехкхоачашъеш хьабоагIа хIамаш тега мастер нов. Григорьева, болхло Г. Мурдаева. ХIара бетта нормаш 114 процент кхоачашъю цар.

Сурта тIа: мастер Григорьева Мурдаевас баьча балхага хьожаш йоалл.

И. ЦЫГАНКОВ,
№ 2 йолча фабрика воккхагIа вола инженер-экономист.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дика болх бу мехкдаьттахоша

Семилетка кхоалагIча шера «Старогрознефть» мехкдаьттахоша дIадоладаь дика гIулакх хьал а лаьца, ССКП XXII-ча съезда сийна социалистически яхье а баьнна къахьегаш ба Октябрьски района мехкдаьттахой. Шоай торонашка а хьежа 1961 шера лакхара социалистически декхараш тIаийцад цар: планал совгIа массехк эзар тонн мехкдаьтта дала, бурув тохара шера йола план 25-ча декабре кхоачашъе, планал совгIа 1000 метр бурув тоха, бурув тохар 4 процент лакхде, мехкдаьтта доаккхача 2 процентн бурув тохача 3 процентн къахьегама овсарле лакхъе, мехкдаьтта тоннагеи бурув тохара метрагеи дIабода мах 2 процент лохбе.

Шоаш денна дош толамца кхоачашдара хьинаре къахьегаш ба беррига мехкдаьттахой. Иштта дика болх беш хиларах мехкдаьтта даккхараи бурув тохараи йола январь бетта план тIехкхоачашъяьй цар, планал совгIа 200 тонн доагам а луш. Къаьстта доккхий толамаш даьхад телемеханизированни промыслаи Гойт-Корта участкаи коллективаша.

Уж толамаш даха йиш хиннай цу коллективага болхлойи инженерно-технически болхлойи массаза а кердадараш лехаш хиларах, геолого-технически мероприятеш ярах. Укх шера январь бетта скважинашка цу тайпара 20 совгIа мероприяти яьй. Цар торо хилийтар цу скважинашкара дуккха а дукхагIа мехкдаьтта даккха. Цудухьа план тIехкхоачашъе йиш хилар коллективага.

Семилетка кхоалагIча шера шоай производственни заданеш тIехкхоачашъеш, тIаийца декхараш толамца кхоачашдеш къахьегаш ба мехкдаьтта доаккха операторaш нн. Петренко, коммунистически къахьегама ударник Юсупов, Мартынюк, Хандиев, Магомадов, Шатов, кхыбараш а.

Иштта дика къахьег лаьттан кIалха ремонт еча бригадай болхлоша а. Iай болх беш хала цале а шоай нормаш тIехкхоачашъю цар. Къаьстта доккхий толамаш даьхад мастер нов. Ноговиков бригадир волча коммунистически къахьегама бригада коллективо.

Январь бетта план тIехкхоачашъяьй № 22 йолча скважина бурув деттача мастер нов. Саломатин бригадир волча бригада а.

ССКП XXII-гIа съезд гулъярах йолча ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш гIоздаьха Октябрьски района мехкдаьттахой керда производственни толамаш доахаш ба съезд хьаеллача денна толамца накъа бахара.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно-технически служба воккхагIа вола инженер.

Керда толамаш доах

Шоай торонашка а хьежа доккхий декхараш тIаийцад ССКП ЦК январски Пленума решенеша дегаш ураоттадаьча Первомайски района Орджоникидзе цIерахча колхоза хьайбаш леладераша: 1960 шера ехкачул кхозза дукхагIа шура паччахьалкхенга йохка, дулх — шозза дукхагIа. Нагахьа санна дIадахача шера 250 центнер шура ехкаяле укх шера 800 центнер йохка дош деннад цар.

Шоаш денна дош толамца кхоачашдеш ба Орджоникидзе цIерахча колхоза къахьегамхой. Ди тIехьагIа дукхагIа шура йоаккх доьяркаша. Иштта, январь бетта шоллагIча декаде яьккхачул 35 процент дукхагIа шура яьккхай кхоалагIча декаде, хIаьта февраль бетта хьалхарча декаде январь бетта кхоалагIча декаде яьккхачул 37 процент дукхагIа яьккхай.

Белгалдаккха дезаш да цу колхоза доьяркаша шура дукхагIа яккхара чIоагIа къахьегилга. Шоайла яхье а баьнна болх беш ба беррига доьяркаш. Иштта, Хачуроева Совдат яхье яьннай доьяркаца Долакова Хьавайца, хIаьта Валиева Ханифа — Хамхоева Лемкайца, иштта кхыбараш а. Беррига доьяркаш махулла дукхагIа шура яккхара хьинаре къахьегаш ба.

Iаьсашта дика гIулакх ду Оздоева Хамсата. Цхьаккха а Iасилг ца долийташ уж хьалкхеде дош деннад цо. Колхозе а районе а дика йовзаш, новкъосташта чIоагIа дукха езаш я Хамсат.

Дика хьеж доахана Долаков Ахьмад а. ХIара етт дика бовз цунна. Цо доаханна иштта гIулакх дарах дика тоаденна да уж.

Хьайбашта доакъарийна лаьрхIа хьажкIаш дIаювргйолча лаьтта моттигера удобренеш ехкаш ба хIанз хьайбаш леладераш.

В. ЦИЦКИЕВ.

Венгрерча химикашца доттагIал леладу

Грозненски химически завода коллективо бувзам лелабу дукккхача предприятей коллективашца. Тайп-тайпарча моттигашкара каст-каста письмош ух химически завода болхлошка.

Иштта дукха ха йоацаш письмо дайтад Венгерски Халкъа республикерча Боршодски химически комбината химикаша Грозненски химически завода цIерах. Цу комбинатерча социалистически къахьегама бригада цIерах письмо яздаьд бригадира Чеко Дюла.

Венгерски новкъосташа письмо тIа дувц шоай балхах, дешарах, салаIарах лаьца.

Венгрерча химикаша яхье бех Грознера химикаш.

Химически завода кагирхоша чIоагIа теркам тIабохийт цу письмона. Дукха ха йоацаш из дувцаш хиннаб уж. Венгерски Халкъа республика химикаша дайтача письмона жоп дахьийтад Грозненски химикаша.

Письмо тIа язду цар шоаш Венгерски химикашца яхье бовла раьза болга, коммунистически къахьегама коллектива сийлен цIи яккхара шоаш мишта къовсам лоаттабу.

Ю. АНИСИМОВ.

ДоттагIал къахьегамо чIоагIдаьд

ЧIоагIа доттагIал леладу Шелковской района Кирова цIерахча колхоза жа леладеча ферма жа Iуши Шелковской юртбоахама техникума студенташеи. Царна юкъе доттагIал долга хов районе мел бахарашта. ЧIоагIа новкъостал даьд студенташа жа леладерашта.

Эггара хьалха Балаев Салман керте латтача жа Iуй бригаде студенташ баьхкача уж бахача цIагIа чIоагIа бIеха а шийла а яр. Цхьабакъда, дукха ха ялалехьа тоаделар цигара гIулакх. Жа Iуй цIенош цIендир, корашка занавескаш эхкар, корашта кизгаш техар, тайп-тайпара керда газеташ журналаш дера деша, радиоприемник тоайир, иштта кхыдола гIулакхаш дир. Цу хана денз чIоагIделар студенташтеи жа Iуштеи юкъера доттагIал. Жа Iушта къаьстта дика новкъостал ду студенташа А. Савченкос, Л. Кумпана, Л. Раскладухина, Л. Клименкос, иштта кхыбараша а.

Укх шера ерригача торонех пайда а эцаш болх тоабе лаьрхIад жа Iуша. ХIара бIаь жийна тIехьа 120 Iаьхар кхебеи, хIара устагIана тIера 5 килограмм тха даккхеи лаьрхIад С. Балаев керте латтача жа Iуй бригада членаша А. Акбулатова, С. Эльжуркаева, Д. Юсупова.

В. ШЕВЧЕНКО.

Кердача низашца къахьег

ЧIоагIа къахьегаш, кердадараш лехаш хьайоагIа Грознерча производственно-товарни контора коллектив.

ССКП XXII-гIа съезд гулъярах ССКП ЦК январски Пленумо яьча решене дегаш гIоз а даьха, производственно-товарни контора ерригача коллективо ший торонашка а хьежа, лакхара социалистически декхараш тIаийцад. Иштта, цхьоалагIча цеха инженерно-технически болхлойи гIулакхерча наьхеи укх деношка собрани йолаш лаьрхIар итт бетта йола план съезд хьаелла ди тIаккхоачаш, товарни продукци арахецара шера йола план 20-ча декабре кхоачашъе, мазутага дIабода мах 1,2 процент лохбе, заводашта мехкдаьтта бедал ялара шера йола план 25-ча декабре кхоачашъе, къахьегама овсарле 2 процент лакхъе, машиннаькъа цистернашка мехкдаьтта чудоттилга 10 процент лакхде, пар, доагам, электроэнерги, реагенташ кхоеш, рационализаторски предложенеш балха юкъекхухьаш, къахьегама овсарле лакхъеш семилетка фонде 500 эзар сом дилла, шера 500 эзар сом луш йола 200 рационализаторски предложени балха юкъейоалае; механизации автоматизации яра чIоагIа терко тIа а йохийташ, цеха коллективо лаьрхIад 1961 шера укх тайпара мероприятеш е: № 16 йолча установка насосни холодильни аппаратура эргаяккха, установка мощность 11 процент лакхъе, № 17 йолча установка пишки насосни эргаяха, установка мощность 9 процент лакхъе, № 17 йолча установка дегидратораш цIенъечеи ремонт ечеи вентиляци е, № 10 йолча насоснера № 20 йолча нефтепаркага кхаччалца юллаш латта 14 дюймови нефтепровод йилла йисте а яьккха болх бе дIайолаялийта, иштта кхыдола балхаш де.

Керда декхараш тIаэцаш 2-ча цеха коллектива собране къамаьл дир коммунистически къахьегама цIи яьккхача, кхоалагIча установка оператора И. К. Зосимова.

— Оахош тIаийца декхараш сийленца кхоачашдара тхоай низ а хьинар а ца кхоеш къахьегаргда оаха, — аьлар цо, — семилетка кхоалагIча шера коммунистически къахьегама цIи йоаккхаргйолаш.

Хьинаре къахьегаш ба из сийлен цIи лелаеча цу участка операторaш нн. Мозеров, Урядченко, Цветлинский, Каменский. Мехкдаьтта продукташ ца йойтара чIоагIа къовсам лоаттабу цар. Дика болх беш ба участке къахьегаш бола машинисташ Сигарева Ольга, Титова Таисия, Голубничная Зинаида, иштта кхыбараш а. Ший болх дика бовзаш ва слесарь Цуранов Иван а.

Лакхара социалистически декхараш тIа а ийца къахьегаш я № 6 йолча цеха коллектив а. Цо дош деннад семилетка кхоалагIча шера 7000 шпала, 2 километр дIоахал дола рельсаш хувца, 3 километр дIоахал долча наькъа подъемочни ремонт е, 8 переезда капитальни ремонт е, 25 рационализаторски предложени балха юкъейоалае, 104 тонн металлически лом гулъе, Iанга кийчо елга 1-ча ноябре кхоачашде.

В. ОПИЧ,
производственно-товарни контора партбюро секретарь.

БIаьстан балхашта кийча хургья машинаш

Чуйнна юртбоахама машинашта ремонт еш ба Шалински района «Джалка» яхача совхоза машинно-тракторни мастерскера ремонтникаш. Машинашта ремонт яра балхаш сихдара, паччахьалкхен рузкъа кходара доккха новкъостал ду рационализатораша. Массахана балха заданеш тIехкхоачашъеш, балха овсарле совйоаккхаргйола керда хьисапаш юкъекхувлаш ба слесарь Межиев Ахьмад, вулканизатор Идарзаев Насруддин, токарь Эльханов Салам.

Машинно-тракторни мастерске заведующи волча Исраилова еннача рационализаторски предложенех Идарзаевеи Межиевеи фиброви плитана меттел кийчъяьча алюминеви плитана тохкам бир укх деношка. Фиброви плитага 95 сом додаш хиннача цхьаккха хIаманна а цул вогIа йоацача алюминевичунга 40 сом мара додац.

М. АХМАТХАНОВ.

Колхозийи совхозийи кхашка хадданза моша доакъар хилийта

Вай республика юрта боахам дукхача доакъоех латташ хиларо, къаьст-къаьстача районашка лаьтташ а климат а бе-башха хиларо юрта боахама специалисташкара дIадех колхозийи совхозийи экономика дIахо дегIайоалаяра дешаш нийсеи моттигашкарча хьалашка хьежжаи къестаделга.

Хьайбай боахам дегIабоалабелга ледара лелара керттерчарех цхьа бахьан да доакъарий тIулакх воча хьал тIа хилар.

Нохч-ГIалгIай АССР дукхагIа йолча районашка баьцаш цонашкеи даьгIенашкеи цхьан боарамагIа тIаккхетац. Масала, марте — 3 процент, апреле — 19 процент, мае — 31 процент, июне — 18 процент, июле — 11 процент, августе — 8 процент, сентябре — 6 процент, октябре — 4 процент тIаккхет буц.

Цу тайпара, даьгIенашта дита лаьтташ кхоачам хилла долча а араххьара баьцаш тоъаш хилац аххан тIехьарча ах хана. Июль бутт юкъебахачул тIехьагIа хьайбаша луш йола шура а царна тIаккхеташ дола дулх а цIаьхха чухнахьа доал. Ахка декъаденначул тIехьагIарча хана моша доакъар гаьнна ца тоъаш хул вай республике.

Моша доакъар доацаш йола ханаш къаьстта дукха хул йокъал увтташ йолча вай Тиркал дехьарча районашка. Аххан хана цига лоадама хIама ца дусаш ерригa баьцаш йокъалийя дIайоал, дукхагIа йола баьцаш хьюкх, хIаьта хьекхачул тIехьагIа йокъал бахьан долаш, тов хьатIаялац.

Аххан хана цу районашка хьайбашта кхоачам хилла даа хIама хилац, доахана шура сихха кIезигъю, дулх тIаккхетац, жена тха кIезига тIадоал.

Из бахьан долаш дукха продукци тIерайоал колхозаштеи совхозаштеи.

Апрель бетта денз, вешта аьлча, доахан даьгIенашка дажа арадаьлча денз, июль бутт хьаотталца шура тIаетталу, хIаьта июль бетта буц йокъалу, цудухьа беттагара-беттага доахана шура йожа а ю.

Хьайбай боахамо луш йола шура алсамъяккхара хIа аьнна бIаьсти хьаяьлча денз гуйра тIехьайода хаьккхачалца моша доакъар хилийта деза хьайбашта. 180—190 ди йIаьхлу Нохч-ГIалгIай республика районашка хьайбаш даьгIенашка доажадеш йола ха. Баьцаш шоаш хьатIаювла даьгIенаши хьайбашта лаьрхIа баьцаш дIайийна моттигаши пайданагIа хургйолча тайпара вIаштIехьъяьхача, из ха онда дIаяхьа йиш я (215—225 денга дIакхоачае).

Цхьан шереи дукккхача шерашкареи баьцаш дIа а юш совъяха йиш я хьайбашта моша доакъар хулийтац йола даьгIенаш. Баьцаш шоаш хьатIаювлача даьгIенех а иштта наха шоаш хьаеча даьгIенех а цхьан-цхьан пайда эцаш хилча гуйра тIехьа яххалца хьайбаш мошача доакъарийца Iалашде торо хул.

Вай мехкарча дукххача колхозашкеи совхозашкеи дикагIа болча къахьегамхоша баьккхача земах а, хIаьта иштта Iилма-тохкама учрежденеша даьча балхаша а бакъдаь хьахьеккхад хьайбай боахамаша луш йолча продукцех 70 процент хьайбаш даьгIенашка дажача юкъатIа лулга. Ах шерал дукхагIа ха йоаккх хьайбаша арахьарча даьгIенашка дажаш. Из ха юртбоахама хьайбашта эггара дикагIа йола ха я.

Цхьан гектара тIа дIайийна буц хьалкхеярга республикански юртбоахама станце дIабаха мах укх боараме ба:

лаьтта кийчдарга 76 соми 50 кепиги;

дIаювш деча балхашка 12 соми 54 кепиги;

фуга 24 сом;

удобренешка 3 соми 60 кепиги;

наха беча балхага додар (шин сага-ди) 16 соми 70 кепиги;

дукъ юзарга додар (диъ говра-ди) 24 сом;

хьаккхарга додар 5 соми 40 кепиги;

моша доакъар хьатIаозарга 11 соми 33 кепиги;

деррига а 171 соми 57 кепиги (къаьнарча маьхех).

ДIайийна буц гектара тIара 200 центнер йоалаш хьийкъача цхьан центнерага дIабода мах 86 кепиг хул.

Мошача магара цхьан килограммаца 0,177 доакъара единица хилар теркал дича (хьажкIашца кIезига кIезигатIеи судански баьцаца кIезига дукхагIеи хул из) цхьан гектара тIара 3540 доакъара единица йоал. Доакъара цхьа единица яккхарга дIабода мах 5 кепиг гаргга хул.

Цхьа литр шура яккхара 0,5 доакъара единица яллал дола моша доакъар хьокха деза Iатта, ахчанца лаьрхIа аьлча из хул 2,5 кепиг гаргга мах бола доакъар. Хадданза моша доакъар хьувкхаш хилча шурийга шийга дIабодаш бола мах лоадама хIама ца эшшаш дизза чухнахьа боал.

Iана лаьрхIа кийчдаь гIожа доакъар а юххьанца денз дехка ца дезаш боахамашка юхедус хьайбаш арахьарча даьгIенашка доажадеш хилча.

Юрта боахамга низ бола техника тIехь-тIехьа дукхагIа хиларца вай колхозашкеи совхозашкеи торо я дика ка а йоалаш баьцаш дIае а лелае а, ший ханнахьа уж хьакха, хьайбаш кхоабача моттигашка хьатIаоза.

Аххан хана хьайбаш во кхоабилга цIендаь юкъера дIа а даьккха, арахьа даьгIенашка дажача хана а бIарчча шера а мошача доакъарийца хьайбаш дизза Iалашде йиш хулийт цу гIулакхо вай колхозашкеи совхозашкеи.

Мошача доакъарийца кхоабаш хилча атта а дика а тоалу дулха кхоаба хьайбаш. Цул совнагIа, даьгIенашка дIаухаш хьайбаша беча наькъах, арахьарча цIенача фех маьлха зIанарех боккха пайда боал хьайбаша дегIдара, цар маьженаш а чура че а чIоагIъялара, буаш бола кхача дикагIа дегIага дIабахара, дуача хIаман чам совбаккхара.

ДIайийнача баьцаш тIа арахьа хьайбаш доажадара гIулакх эггара хьалха 1952-ча шера дIадоладир Сунженски района XIX партсъезда цIерахча колхозо.

Фермана юххерча участке цо дIайийнаяр моша горошек юкъе а увш болча кена 50 гектар, бIаьсти бувш бола мукх 45 гектар, магар — 100 гектар.

БIарччача аххан доахан мошача доакъар тIа доажадар бахьан долаш дуккха тIаккхийтар луш йола шура. Дукккхача шерашка шура яккхара план кхоачаш ца еш хиннача колхозо, кхоачашъяь а ца Iеш, тIехкхоачашйир шура яккхара план, юккъера лаьрхIача хIара Iатто луш йола шура 200 килограмм тIаккхийтар.

Цу районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза П. П. Полескова бригаде укх боараме дIадийра моша доакъар: кен — 60 гектара тIа, магар — 78 гектара тIа, хьажкIаш — 140 гектара тIа.

Юача боарамга дIакхоачаш баьцаш кхача ме кхач, къаьст-къаьстача доакъошта хьайбаш дIатIа а ухийташ доажадора. Хьайбаш ши Iул даь дийкъа а дийкъа доажадора цу дIадийна хьатIадаьннача доакъар тIа: хьалхарча Iулаца 160 бетта етт бар, шоллагIча Iулаца 120 катий доахан дар. ДIа ца юш хьатIаяьнна баьцаш йокъаеннача ханаца нийсъелар уж дIайийна хIамаш кхача а кхаьча, цига хьайбаш доажаде йиш йола ха. Июльи августи бетташка а сентябрь бетта юххе а дIадийна хьатIадаьннача мошача доакъар тIа доажадир хьайбаш. Из бахьан долаш хIара Iатто дийнахь-бус луш йола шура ши литр тIаккхийтар, хIаьта Iулацарча хIара бежанна юккъера лаьрхIача дийнахь-бус 500—700 грамм дулх тIа а детталора.

Шоаш хьатIаювла баьцаш а дIаювш йола дукккхача шерашкареи цхьан шерареи баьцаш а йолча шинна а тайпа даьгIенех цхьан-цхьан нийса пайда эцарах дика беркат даьннад Наурски района «Красное знамя» яхачеи Грозненски района 1-ча Мая цIерахчеи колхозашта а республикерча кхы дукккхача колхозаштеи совхозаштеи а.

Дукккхача шерашкара рожьи, магари, кени, хьажкIаши, хьалхарча шерашка хинна люцернеи, бахчаши, иштта кхыйола культураши дIа а юш, хьайбашта хадданза моша доакъар хургдола гIулакх леладаьд дукхача шерашка Горячеисточненски совхозо. Цу доакъара къаьст-къаьстача чIегилташ тIа дIатIа а дохийташ доахан доажадеш йолча ерригача юкъатIа, вешта аьлча, апрель бетта 10-ча дийнахьа денз ноябрь бетта 15-ча денга кхаччалца цу доакъар тIа доажадеш хиннад 110 бахкаш бола етти 6 беттатара даьнна 1,5 шерага кхаччалца долча кагийча доахах 40 бежани. Иштта кхабарах детташ долча доахана дикка шура тIатехар, хIаьта кагийча доаханна дулх тIаккхийтар.

Иштта, чусоцадаь доахан кхоабаш хиннача хана еннанчул бетта-бетта 83,1 килограмм шура совгIа телар арахьа даьгIенаш тIа доажадеш цар яьккхача ерригача юкъатIа. Хадданза мошача доакъарийца кхабарах детташ долча доахана боахама луш йола шура 64000 килограмм тIаккхийтар.

Кагийча доахах хIаранена дийнахь-бус 430 граммагара 810 граммага кхаччалца дулх тIадетталуш хиларах 3191 килограмм дулх совдаьннад совхоза.

Хьайбашта хадданза моша доакъар хилийтара даькъе 1959-ча шера Надтеречни района совхозашка хинна гIулакхаш а дика хьокхам болаш да. Ши-шегIа буц тIайоалаш йолча даьгIенел совнагIа, цар доакъарийна лаьрхIа, цхьаяраш хьалхеи цхьаяраш тIехьеи а юш, дIайийнаяр: гурахьа дув рожь, кен, магар, судански буц, хьажкIаш. Цу гIулакхо «Гвардейскийи» «Надтеречныйи» совхозашка торо хилийтар деттача доахана луш йола шура совъяккха а хьайбаш даьгIенашка 35 ди дукхагIа доажаде а.

Цхьан шерара а дукккхача шерашкара а доакъарий культураш, цхьан хана ца юш, тIехьа-хьалха йоалийташ а, цIена а кхыча культуращца эеш а, уж дIаера тIулакх нийса вIаштIехьдаккхарца Iалашхургда хьайбашта хадданза моша доакъар хулга. Шоаш хьатIаяьннача баьций даьгIенел совнагIа иштта уж доакъарий культураш дIаеро торо хулийт гуйра тIехьаяххалца хьайбашта маэшша моша а дика а доакъар лоаттаде.

Гуйра тIехьаяхача хана а Iай а хьайбашта дика моша доакъар да ябакхаш, доакъарий харбазаш, свеклаш, силос.

ДIаювча культурай а уж дIаювча ханий а къоастам а беш хьада схемаца де дезаш гIулакх да массаза а моша доакъар хулийтилга. Моттигашкарча хьалашка хьеж-хьежа хила еза из схема. Цу схемаца хила деза керттерадар да дIаювш йола культураш боахама лелае вIаштIехьдаргдолаши хьайбашта доакъарийна дика йолаши хулийтилга. ДикагIа хьувкъаш, йиача пайданагIа йолаш, хьайбаша дика юаш хила еза хIара колхозои совхозои доакъарийна лаьрхIа дIаювш йола культураш.

Юкъе юкъ ца йолийташ, даиман хилийта деза хьайбашта моша доакъар, хIана аьлча, баьккхача земах гучадаьннад кхыметтел цхьан дийнахьа а моша доакъар ца луш етт битача, цо цул тIехьарча массехк дийнахьа шура эшаеш хилар.

Боахам тIа долаш долча хьайбашта мел моша доакъар эшаргда къоастадеча хана из боарам укх гIулакха лоархIам а баь оттабе беза: Нохч-ГIалгIай республикерча колхозашкарчеи совхозашкарчеи хьалех баьцаш шоаш хьатIаювлача даьгIенашкара хIара бежанга дийнахь-бус кхоачаргйола буц 20—25 килограмм я, хIаьта 10—12 килограмм шура йоаяра Iатта эшар 40—50 килограмм моша доакъар да.

Вай Даьхен къахьегамхоша чIоагIа хьаллоац кердадар, дикадар. Юрта боахама хьайбашкара йоала продукташ дукха алсамйоахаргйола гIулакх из хиларах тарра, хьайбашта хадданза моша доакъар хулийтилга Нохч-ГIалгIай АССР ерригача колхозашеи совхозашеи шерра дIадоладергхилар шек вала везаш дац.

Х. МАХИТАРОВ.

Доазол дехьара

ЛУМУМБА ВЕР

ПАРИЖ, 13 февраль. (ТАСС). ГIайгIане хоам бера телеграфо — бельгийски колонизаторий агенташа вийнав Конго Республика премьер-министр Патрис Лумумба.

Франс Пресс яхача агентства элизабетвильски корреспонденто баьча хоамах, Катангерча марионеточни «правительства» чурча гIулакхий «министра» Мунонгос тахан пресс-конференце хьакхайкадаьд Патрис Лумумбеи оборона министр а кагирхойи спортеи гIулакхий министр а хинна Морис Мполои, конголезски сената председатель Жозеф Окитои Катангерча цхьан зIамигача юрта боабаьб, аьнна.

Мунонгос йоахар, юрта бахача наха боабаьб уж, цхьабакъда, цу юрта цIи яккха тиганзар. Цо аьлар, Лумумбеи цун ши новкъости кхалвитачоа катангски «правительства» дилла 8 эзар доллар дIалургда цу юрта. Мунонгос яхачох Лумумбаи, Мполои, Окитои декъий дейзад Чомбе «правительства» кхаь министра, цул тIехьагIа сихха дIа а дехкад. Уж дIабехка моттиг малагIа я хойтаргдолаш яц, цига «зерата нах ца ахийтар духьа».

Мунонгос эхь ца хетташ аьлар, «Лумумба валаро цецваккханзар» ше, аьнна. Гучох, конголезски халкъа къаман турпал вера гIулакха ше кулгалдеш хиннача цу палача бокъонца гуччахьа бакъдаь хьахьекхар, Лумумбеи цун новкъостийи «байддаб» аьнна арадаьккха хабар Лумумба вийнилга къайладахьар дукхьа даьккха хилар.

Чомбеца, Мобуту — Касавубу кликаца, бельгийски правительствацеи бельгийски монополешцеи хьалххагIе а дага а баьнна оттаяьча планах боабаьб Патрис Лумумбеи, Морис Мполои, Жозеф Окитои. Мале президента Модибо Кейтас дукха ха йоадцаш ше заявлени еш яьхадар, январь бутт болабеннача юххье хьалха хиннача Французски Конго президента Фюльбер Юлус вIашагIтехабар мобутовски «генеральни комиссарий совета» председательи французски сообщества генеральни секретарь Фоккарти. Фоккартага гIолла «Спаакацеи, «Компани женераль дю Конго» делегацецеи, Ротшильдацеи бувзам оттабир Бомбокос», аьлар Модибо Кейтас. Касабланке резолюцеш тIайийцачул тIехьагIа бельгийцашеи дунен халкъашта юкъерча цу компане Конгорча акционерашеи лаьрхIар, конголезски премьер-министр вийна дIаваккхарца Лумумбацара гIулакх хоададе».

Колонизаторашa оттаяьча плано лерхIар, аьлар дIахо Кейта, Брюсселера ахча денна ийцача нах боабераш шоай цIенна диза зуламаш кхоачашде йиш хилийтар духьа Лумумба шозлагIа водилга вIаштIехьдаккха.

Премьер-министр Патрис Лумумба веро тешал ду, Конгора совле шоашка йитар духьа колонизаторашa ца деш цхьаккха зулам дутаргдоацилга. Цхьабакъда, цар дагалувцараш кхоачашлургдац. Конголезски халкъо ший кортамукъали лоIами бахьан долаш лоаттабу къовсам мел ца балийтарал совгIа, кхы тIа а чIоагIбергба Патрис Лумумба веро.

Пираташта боаггIа бехк бе!

Доазол дехьарча мехкий кепайоазонои общественностои чIоаггIа харцахьара лоархIаш дувц СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев тIаволча советски самолета французски тIема самолето тийшабалхаца дов дар.

Болгарски газеташа шоай редакционни статьяш тIа эхь кхайкаду тIема форма тIайийхача провокатораш а, бехке бараш а къиза таIазар дар дIа а дех. Французски истребитела даьча, чIоаггIа эгIазвугача провокационни гIулакхах «бандиташа даь дов» да йоах «Работничестко дело».

ГДР-е арадувлача «Берлинер цейтунг» яхача газето французски летчика даь хIама «пиратски акт» я йоах. Дерригача дунен тIара нах эгIазбигаб цу гIулакхо, йоах «Трибуне» яхача Берлинерча вокх газето. Iалаьмате воча тайпара дунен халкъашта юкъера бокъо йохаяр да из, йоах цох «Дер морген» (ГДР) яхача газето.

ТАСС

III-ча республикански смотрага

Дика салоI колхозникаша

Каргалински района Дубовская яхача станица клубе дукха нах гуллу хIара сайрийна. Царех цхьабараш кружокашка дакъа лоацаш ба, шоллагIбараш агитпункте лекцега ладувгIаш, хIьта кхоалагIбараш шахматех ловзаш хул.

Дика вIашагIбеллаб клуберча кружокий болх. Художественни самодеятельносте хIанз дакъа лоацаш 135 саг ва. Пхе кружоке дакъа лоац цар: хоровой, драматически, халхара, вокальни, декламаторни. Хоровой кружоке дакъа лоацаш 70 саг ва. Дика иллеш оал цу хоро. Даьхенах, партех, Нохч-ГIалгIайченах дола а терски казакий къьнара халкъа а иллеш оал цар.

8—10 шера цу хоре дакъа лоацаш колхозникаш ба. Царех ба Федосеева Надя, Шюкина Лариса. ДIадахача шера вай республикера делегаци Москве яхача хана шоай колхозах лаьца частушкаш оалаш бар уж.

ИттлагIа шу да Дубовской клубе драматически кружока болх бу. ХIанз цига дакъа лоацаш 50 саг ва. Дукха ба станице шоаш хьахинна актераш. Шоай юртарча клуба сцена тIа цар болх бу 6—8 шу да. Царех ба моттигерча юрта Совета секретарь Н. Дикова, хьехархой Д. Ерошенко, П. Левченко, Н. Петрова, колхоза ветеринарни лор И. Коровин, агроном З. Ляпунова. Укх тIеххьарча цхьан шереи ах шереи цу клуба драматически коллективо кийчъя яь оттаяьй «Платон кречет», «Ший берий нана», «Возвращение», иштта кхыйола спектаклаш. ХIьта укх шера январь бетта колхозникашта оттаяьй «Березко Аннай безам» яха пьеса. Из пьеса цар оттайир Каргалински районни культура ЦIагIа а. Къаьстта дика ловзайир керттера ролаш колхозерча школа хьехархочо Н. Сурненкоси ветеринарни лора И. Коровинеи.

Дерригача балхашта кулгалдеш я клуба совет. Цун членаш ба колхозникаш, юрта интеллигенци. Совета членаши клуба заведующи Кочетков Михаили клубе деча дуккхача балхий инициатораш ба. Сакъердаме сайренаш вIашагIъехк цар клубе. Масала, дIадаха шу чакхдоалаш цу шера даьхача толамех, кхалнахах, ленински комсомола хетаяь сайренаш вIашагIъехкар цар. Цу тайпарча сайренашка дукха нах хул хьагулбале. Клубе массаза а болх беш я кинолектори. Балха дикагIа йолча говзалех, Iилма даьхача толамех лаьца дувц цига колхоза специалисташа.

ХIанз цу станицерча клубера художественни самодеятельноста коллектив республикански хьажарга кийчо еш я. Шоай репертуар эргаьккхай илли оалараша, декламатораша, халхабувлараша. Хьажар хулаш дукха сакъердаме хIамаш хьахьокхаргда цар.

Хоржамаш хилале укх хьалхарча деношка самодеятельносте дакъа лоацараш юкъе а болаш агитбригада вIашагIъеллай. Из агитбригада хиннай жа леладеча гаьнарча фермашка. Хоржамех лаьца дийцар цар, цул тIехьагIа концерт а оттадир. Цу тайпара концерташ увттадеш хургба агитбригада членаш колхоза ерригача хьайбай фермашка.

Сакъердаме вIашагIбеллаб Дубовская яхача юрта клуба болх. Дика дIахьу шоай мукъа ха колхозникаша.

Е. ФАРНИЕВА.

Кагирхой смотрага кийчлуш ба

Дукха ха йисаяц республикански смотр йолаяла. Дуккхача хана денз кийчлуш я Гудермесски района Исти-Су яхача юртара художественни самодеятельноста коллектив цу смотрага. Йоккха программа я самодеятельносте дакъа лоацараша хIанз кийчъер. Масала, иллеш, тайп-тайпара халхараш, стихотворенеш Iомаю цар.

Дика дакъа лоац художественни самодеятельносте совхоза болхлоша Л. Дженаралиева, А. Газгиреева, У. Хаджимурадова, Х. Сулеймановас, А. Токаевас, Х. Дениевас, цIен-нанас Р. Бейбатыревас, иштта кхыбараша а. Самодеятельноста тайп-тайпарча кружокашка дакъа лоацаш верригаш а 25 саг ва.

Атта дац дика а тайп-тайпара а репертуар йола программа районни смотрага кийчъе. Цудухьа чIоагIа къахьег самодеятельносте дакъа лоацараша республикански смотрага дукхагIа номераш чакхъяргйолаш.

ЧIоагIа новкъостал ду самодеятельносте дакъа лоацарашта районни культура ЦIен дика опыт йолча болхлоша. Цар новкъостал ду иллеш, халхараш Iомаде.

Республикански смотра дикача кийчонца накъа яха лаьрхIад Исти-Су яхача юртарча художественни самодеятельноста коллективо.

С. ИСМАИЛОВ.

КОНГОРА ХЬАЛ

БЕЛГРАД, 13 февраль. (ТАСС). Конгора ухача тIеххьарча хоамаша тешал ду, законах йолча конголезски правительствана духьала гуччахьа граждански тIом хьебеш доазол дехьарча колонизатораша оттабьраш хилара.

Цу хоамаша яхачох, геттара сихбенна шоай бIу цхьан метте тIаозаш а, Лумумба — Гизенге Iаьдала кара йолча Киву яхача провинцеи Малхбоалехьарча провинцеи доазонашка дIаухийташ а ба марионеткаш Чомбе, Калонжи, Мобуту.

ЛОНДОН, 13 февраль. (ТАСС). «Балуба яхача племех болча гIайттача наха духьал, конголезски кризис эттача хана денз ца хиннача тайпара чIоагIа тIема тIагIортам баьб» Катанга «правительства» укх тIеххьарча деношка, яхаш, Элизабетвилера хоам бу «Дейли телеграф» яхача английски газета корреспондента.

Рейтера агентства тахан беча хоамах, из тIема тIагIортам беш маьшша герзий кхоачам а болаш, европейски эпсараша команда а луш 2 эзар гаргга катангски салте ва.

Катангски къизача бIуво беш бола тIагIортам хьаллоацаш самолеташ-корректировщикаши вертолеташи я. Катангерча Iаьдало хьакхайкадаьчох, селхан саррахьа Чомбе бIуво балуба яхача племех болча гIайттарашта духьал тIемаш а даь дIалаьцай горнорудни центр Луэну.

Луэну дIалаьцачул тIехьагIа бельгийски колонизаторий хулла Чомбе цох доккхал а деш дIакхайкадир, долчча тайпара аьлча, герз а доацаш болча балуба племецарча гIайттача наха духьал из город йоаккхаш баьча тIем тIа «гIайттарех Iалальмате дукха нах боабаьб», аьнна. Элизабетвиль хьалха бельгийски тIема база хиннача Каминаца хотташ бола беррига машенних дIалацар духьа тахан Луэнера къилбаседа оагIорахьа Букалуна тIагIерташ тIемаш деш я Чомбе бандаш, яхаш хоам бу Элизабетвилера.

Iалальмате дукха маьрша нах а боабеш лелабу шоай тIагIортам конголезски халкъа тийшаболх баьрий бIуво.

Леопольдвилера Къилбехьен Касаи оагIонгахьа боагIаш ба Мобуту бIу, яхаш а иштта хабараш да. Доллача хIаман хьисап дича, Колонжеи Чомбеи бандаех дIаккхета гIерт из бIу.

МОСКВА. «Нефтеприбор» яхача заводе вIаштIехьъяьха йистеяьннай йIовхал новкъа ца хула «ТРК» яхача марках йола мехкдаьттеи гази лахара эша керда прибораш. 200 градус йIовхал хилча а болх булуши хIанзалца арахецаш хиннача цу тайпарча приборел дуккха а дикагIа йола уж прибораш хургья мехкдаьттаи газеи промыслай эггара кIоаргагIарча скважинашта тоххамаш деш.

Сурта тIа: «ТРК» яха прибораш вIашагI миша ехкай хьожаш боахк инженераш-конструктораш Д. Г. Вахваховi (аьрдехьа) Д. И. Жукови.

Б. Трепетова сурт. ТАСС фотохроника.

Дог гIоздоаккхаш йола искусство

Геттара дика чакхъяьлар укх деношка Грозне хинна Къилбаседа-ХIирий республика эрсий драматически театраи, симфонически оркестраи, музыкально-драматически театраи коллективай гастролеш.

— Йоккха талант йолаш, чIоагIа говза артисташ ба вежарий республикера баьхкараш, —йоах Грознерча зрителаша. Из иштта долаш а да. Дог гIоздоаккх цар концерташа. ХIара спектакль говза оттаяь а, идейни чулоацам кIоарга хьайгойташ а я. Къилбаседа-ХIирий АССР тахахарча искусствага хьежача, кхы а дукхагIа езалу вай Даьхе, кхы а чIоагIагIа сий де дог доагIа вай хьамсарча парте, хIана аьлча Октябрьски революци хилалехьа цхьаккха а шоай театр доацаш хинна хIирий халкъ хIанз чулоацам социалистически, форма халкъеи йолаш йоаккха культура йолаш да. Из да сийлахь йоккхача ленински къаман политиках хьахиннар. Укх тIеххьарча шерашка вежарий республике хьалкхийнаб дукха йоккха талант йолаш бола артисташ. Дукха ха я хIирий театре хIирий меттала гIорваьннача английски драматурга В. Шекспира «Отелло» яха цIаккха йицлургйоаца трагеди увттаю.

Грознера зрителаш чIоагIа сатувсаш бар цу спектаклага, хIана аьлча царна хьалха гора Отелла роль ловзаеш вола гIорваьнна Советски Союза халкъа артист Тхапсаев Владимир.

...Зал йизза болча зрителаша спектакль йолаялалехьа каст-каста шоайла хаттараш дора, миштав-хьогI Отелло-Тхапсаев, яхаш. Цхьабакъда, эггара хьалха денз сцена тIа Тхапсаев аравоаллашехьа а саг йист хилац. Массавар а терко тIаяхийта хьеж цунга. ХIара Тхапсаева оалаш долча дешо, хIара цо гойтача сурто бокъонца тешаву зритель.

...Зизаш бе а доахкаш сцена тIа аравоал Отелло. Эггара хьалха йоI езаеннача зIамигача сагах тара ва гIорваьнна тIемахо: бе доахкача зизашта шорттита кулг а хьекхаш, тIелгах боаллача Iозара бIара а хьежаш, безаме вела а велаш латт из. Зрителаша вIалла Отелло-Тхапсаев йист а хилалехьа дика кхетаду, мел дукха еза цунна Дездемона.

Кхыча тайпара ва Отелло сенате кхайка веннача хана. Туркий кемаш Кипр яхача гIайрех летад. ЧIоагIа терко тIаяхийта ладувгI цо Дожа деча къамаьлага. Массанена дика хоалу хIара дош цо мишта кхетаду. Говза, низ бола тIемахо ва хьалхашка латтар.

Мавро йоI лочкъаяьй са, яхаш леткъ сенатага Брабанцио. Отелло бехктоххаме озар дех цо. ТIаккха Отеллас дувц сенатага, шийна мишта езаелар Дездемона. Къаьстта терко тIаяхийта ладувгI зрителаша гIоръяьннача монологага. Къамаьл хIирий меттала дой а, массане дика кхетабу дешай чулоацам. Дега чу южаш, дика тоаяь хоза оаз я Тхапсаева. Геттара чIоагIа зрителаша тIаэцаш, дега чура аьлар цо «Цунна со аз бала озарах везавелар, сона из сайх дог лазарах езаелар», яха дешаш.

ЦIаккха йицлургйоацаш гойт Тхапсаева эггара хьалха Ягос Дездемона дог-цIена яц, яхаш, Отелло тешаву сцена. Лом санна кхоссалу из бокъонца уж дешаш кхетадича. Адамий дикагIа йола оамалаш, дикагIа йола уйлаш йолаш волча Отелла цIенача дега чов хул. Цу хана хеталу дIахо карагIдаргдий-хьогI артиста кхы а чоалхане йола сценаш иштта гайта, аьнна, хIана аьлча, селла кIоарга, дог урзоттадаь гойт цо из сцена. Цхьабакъда, Тхапсаева еррига сценаш тамашийна дика гойт.

ЧIоагIа сакъердаме я Отеллас Дездемонагара ший йовлакх хьадеха сцена. Из сцена Тхапсаева шеръяьй. Массанахьа дика тIаэцаш я из, дукха езаелар из моттиг Грознерча зрителашта а.

20 шу да В. Тхапсаева Отелла роль ловзаю.

— Сона эггара дукхагIа еза роль я из, йоах Тхапсаева, цхьабакъда, хIара спектаклага эггара хьалха айса из роль ловзаеш санна кийчлу со, хIана аьлча боккъонца из роль дега чу ца йижийтача, кIоаргга Отелла образ гайта йиш яц.

Тхапсаев йоккха талант йолаш, говза артист ва, цхьабакъда, цахаддаш къахьег цо хIара роль кийчъеш. Цудухьа хул цо гойташ йола хIара образ моллагIча а саго кхетаеш.

Отелло-Тхапсаев из геттара цIена дог долаш, цIена уйлаш йолаш, адамех тешаш, зулам ла ца могаш саг ва. Отелло-Тхапсаев хоаставеш мара йист хилац цу спектаклага хьежа саг. Отелла образ из Тхапсаева йоккха котало я.

Яго образ кIоаргга хьагойташ дика ловзайир из роль РСФСР заслуженни артиста, Къилбаседа-ХIирий АССР искусствай заслуженни деятела М. Цаликова. Безаме яр Дездемона роль ловзаеш хинна РСФСР заслуженни артистка Е. Туменова.

Еррига спектакль режиссерски болх дика баь а дика оттаяь а я.

А. МЯКИЕВ.

Сурта тIа: Отелла роль ловзаю В. Тхапсаев, Дездемона роль ловзаю Е. Туменова.
В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш

США ПОЛИТИКАНА ЮКЪЕ ХУВЦАМАШ ХИЛАР ЛОВ ДУНЕННА

Малхбоалени Малхбузени 15 мехкара баьхкача, Варшаве «гергача истола гонахьа вIашагIкхийттача» викалаша соцадир, вай хана машар лорабари чIоагIбари эггара хьалха кхо дош: герз Iодиллара, кхерамзлен, паччахьалкхенаш машаре яхара дешаш къоастадарах тийша хилар. Иштта баьча соцама духьал хIама дувца дагIац. Из нийса хилар ди тIехьа дукхагIа бакъ хул, прогрессивни общественносто меттел, малхбузерча буржуазни гIозарий викалаша а мукIарло ду, прогресс машара хьалашка мара хила йиш ца хилара, цу гIулакха сихдаь герз хьаделга дIадаккха дезаш хилара, тIема кхерам дIабаккха безам хилара, социалистически капиталистически мехкаш машаре дахилга Iалашде дезаш хилара.

Цу хьакъехьа чIоагIа тешавеш къамаьл дир укх деношка США сенате Огайо штата сенатора Стивен Янга. Сатем боабеш дукха герз хьадаь хилари «цIаккха а ца хиннача тайпара доккхача Iазапе адамаш оттадергдолаш» бола кхерам цо тIатувсаш хилари белгал а даьккха, С. Янга аьлар: «Пайдана доаца сихдаь герз хьадара гIулакх дIадаккха деза...»

Вайна массанёна а дага доалла гIулакх чакхдаккхар духьа—герз Iодилла, дунен халкъашта юкъерча гIулакхий кхоххам мелбе, «шийла тIом» дIабаккха дагахьа воашта духьал барашца бувца юкъара мотт лаха беза вай.

Сенатора Янга къамаьл дир дунен общественноста чIоагIа теркам тIа а бахийта, США кердача паччахьалкхен администраце программни къамаьлаш дечеи цо хьалхара практически гIулакхаш дIадоладаьчеи хана Джон Кеннеди президенталла вахарои советско-американски гIулакхаш дегIадоаладе йиш хиларах цо даьча дикача къамаьлашеи массанахьа а тешам болийт, Лондонерча цхьан газето яхачох, «шийлача тIема» къаьнара курси дунен халкъашта юкъера кхоххами дIабоаккхаш дола керда гIулакхаш США политикана юкъе а дIадолалургхиларах.

Цхьабакъда, дукха ха ялалехь из тешам бов болабелар. Хетаргахь ВIашагIкхийтта Штаташ сихдаь герз хьадара политика йита дага яц, яхаш яздаьд «Свадхината» яхача индийски газето. ХIаьта Французски прогрессивни газеташа новкъа хеташ дийцар, США ший арахьарча политика курс хувца гIертилга гуш дац хIанз а, яхаш. Из бакъдеш санна йоах американски обозревателa Уолтер Липпмана, ВIашагIкхийттача Штатий арахьарча политика лини хIанз а «Ачесонеи Даллесеи интеллектуальни аппарато» маяххара я.

ТIа-тIа а дукхагIа массанахьа харцъю сихдаь герз хьадареи дунен халкъашта юкъера кхоххам лакхбареи политика. Масала, Англе кхыметтел лордий палате а къамаьлаш ду цу политикана духьал: 8 феврале ше къамаьл деш лорда Гендерсона аьлар, США паччахьалкхен департамента политика «Нийса йоацаш а кхетам боацаш а я, из тайпа политика «дIаяргхиларах а теш со».

Из кастта хургдий а из вIалла хургдий-дециий а ха гIерташ поал хехка безац. Цхьабакъда, дика кхетадеш да цхьа хIама: Вашингтона хьалха хиннача арахьарча политика курсо хьабаьча «шийлача тIемо» кхы ла мегаргдоацаш адамаш кIаьддаь хилар. Герз Iодиллара, кхерамзлен, паччахьалкхенаш машаре яхара идеяш—йизза йола адамий прогресс дегIайоалае шерра торонаш хьаеллаш йола а идеяш чакхъяха йиш хургйолаш США арахьарча политикана юкъе хувцамаш хилар эш дуненна.

«ЯЛХНЕ» ПАРИЖСКИ СОВЕЩАНИ

ИттлагIча феврале Париже хьайийлай Европа экономически сообществана (ЭЭС) юкъебодача ялх мехка хьалхара конференци. Кепайоазоно яхачох, Малхбузерча Европе «экономически тIом» оттарца дувзаденна гульяьй из конференци.

Массехк шу хьалха, вешта аьлча 1957 шера ЭЭС шоаш вIашагIтохача хана Франце, Малхбузерча Германе, Итале, Белге, Голланде, Люксембурга цу «сообществана» хьалхашка оттадаь декхар дар: таможенни тарифаш еш-еш лохъяра наькъаца кховзткъе иттлагIа шераш долалуча хана цунна юкъебодача ялх мехко йоал а ца йоаккхаш товараш вIаши хувцилга, хIьта иштта царна юкъе капиталаши болхлой низи «паргIатта» дIаюха лелилга Iалашдар. Цул совгIа «ялх мехка юкъарча рынка» декхара юкъе доагIа кIезига дегIаьхкачеи колониальнии районашта цхьана эксплуатаци яр а. Цхьабакъда, ЭЭС-а организаце Малхбузерча Европа кхыча капиталистически монополешта хIама техар, эггара хьалхарча аргIанна английски ярашта а тохаш. ЙIаьхъенна переговораш яьчул тIехьагIа 1960 шу долалуш цар хьайир кхыъ-кхыа экономически блок — кортамукъарча торговле европейски ассоциаци (ЕАСТ). Цунна юкъе бода ворхI мохк: Англи, Швеци, Норвеги, Дани, Швейцари, Австри, Португали. ЕАСТ-о соцам бир 1970 шераш долалуш йоал а ца йоаккхаш вIаши торговли лелае а цаI йола экономически политика чакхъяккха а.

Ер шу долалуш ЭЭС-анеи ЕАСТ-анеи юкъера а, хIьта иштта цу шиннех хIара ассоциацена чура а къовсам лакхбелар. Из дувцаш, Малхбузерча Германерча «Франкфуртер рундшау» яхача газето яздаьд, экономически группировкашта юкъера гIулакхаш дIахо а кхоххкадаларо НАТО-на юкъерча тIулакхашта кхерам тIатосс, яхаш.

ХIьта ховш ма дий, шинна а ассоциаце дукхагIа дола мехкаш цунна юкъедолхаш хилар.

ЭЭС-а мехкий парижски конференци вIашагIтехараша еча уйлах, из декхарийла я Малхбузерча Европе йолча капиталистически группировкашта юкъера вIаштдухьаленаш дIаяхара никъ къоастабе е уж кIаьдъе. Из де лерхIаш, парижски кепайоазоно беча хоамах, ЭЭС-а членаш долча мехкашта политически интеграци яреи французски монополей викалаша керттера моттиг а лоацаш хургйолча «массазарча политически секретариата» новкъосталца уж вIашагIтохареи проект увттаю Франце. ЭЭС-аи ЕАСТ-аи юкъе таможенни союз вIашагIтоха яхаш йола Бонн кхыча новкъа латт. США монополей хьаштаяита тIехь Малхбузерча Европа шинна а экономически группировках пайда эца оттаяь американски план я юххера а: 1960 шера декабрь бетта американски инициативах вIашагIъеллар «экономически барт хилара а дегIадахкара а организаци», США, Канада, Малхбузерча Европа 18 мохк юкъе а болаш. Американски уйлашка диллача цу организаце Малхбузерча Европера шаккхе а экономически блок вIашагIа а тохаргьяр царна юкъе американски капиталага хьалхара моттиг а лоацийтаргьяр.

«Ялхненеи» «ворхIненеи» юкъера тIом дIабаккхара планаш тайп-тайпара увттаяь яле а, кхетамца йоацаш оттаяь я уж. Малхбузерча Европера шаккхе а экономически группировка боккъалдар аьлча дунен халкъий картелаш хилар лархIац цар, царна юкъе къовсам ца хилча барт а бац, из законах боагIаш а ба. Царна юкъера вIаштдухьаленаш дIайоахаргйола молхаш лаха гIертилга пайда баргбоацаш хьега къа да.

ПОРТУГАЛИ ХЬАЙНАЙ

Португалера хоамаш цу, дукха ха йоацаш «Санта Мария» яхача лайнер тIа хьалъайяь восстане байракх Салазара режима духьал къовсам лоаттабераша хьаллаьцай, яхаш.

Португале дуккхача городашка, царца мехка йоккхалга диллача шоллагIа экономически центр йолча Опорто а, дуккха нах герз бе а делла фашистски диктатуранна духьал баьннаб. Опорто яхача городе Салазара режима духьал баьннарех хьакхийтар шиъ армейски батальон.

Португале колонешкара халкъаш кортамукъадалара болам шерлуш латт. Февраль бетта хьалхарча деношка Ангола столице Луанде восстани хьайр. Эскаро новкъостал а деш полицена анголезски патриотий восстани тоIае мегадале а, цар къовсам сацийтабац. Цу къовсамо дуккха районаш чулаьцай, цул совгIа кIалха бахача нахаца цхьана цу къовсама юкъе дакъа лоацаш ба дуккха бола Салазара режима духьалара португальцаш а. Ангола мукъаяккхара болам хьаллоацаш а цунна новкъостал деш а да колониальни низ-Iоткъама кIалхара даьнна Африка дерригa халкъаш.

Индостан яхача ах-гIайре тIарча Гоа а Салазара кхыча колониальни моттигашка а баха нах шоаш Португале доала кIалхара бовлийтар дIадехаш ба.

Готваьча Салазареи Лиссабонерча цун кликои эттача хьалах кIалхара бовла моттиг лех. Салазара режима духьал барий болам дуккхача наха хьаллоацаш бац ала гIерташ правительства кепайоазон тIа дувц Лиссабоне. Колонешка керда эскараш дохийташ, Салазара Малхбузерча паччахьалкхенашта дагадохийтар ше НАТО член хилар а цар новкъостал дарга дог доахаш ше хилар а.

Цхьабакъда, вехача диктатора леладеча гIулакхий ка ялац. «Комба» яхача французски газето деча тешалах, оппозице викалаша дIадех Португале керда правительство вIашагIтохилга.

П. РЫСАКОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Биъ никъ»** (2 сери цхьана).

Долалу: 10, 1.30, 5, 8.30.

ЗIамига зал № 1 — **«Доагаш доагIа хий».**

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.40, 6.30, 8.40, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — **«Доагаш доагIа хий».**

Долалу: 9, 11, 1.10, 3, 5.10, 7, 9, 10.45.

ЗIамига зал № 3—**«Биъ никъ»** (2 сери цхьана).

Долалу: 9.30, 1, 4.30, 8.45.

«Родина» яхача кинотеатре.

«Биъ никъ» (2 сери цхьана).

Долалу: 8.45, 11.50, 3, 6.10, 9.15.

Городе Грозне Максима Горьке улицах № 41 вахача гражданина **Решетников** Александр Борисовича суде деннад гор. Грозне Бутырина улицах № 6 яхаш йола гражданка **Решетникова** Вера Михайловна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда гор. Грозне Ленински района халкъа судо.

РЕДАКЦГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.
1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.
СФ03028 Заказ № 1098.